

Nams

(No cikla „Celtieki”)

Dien no dienas
Izaugam redz māju,
Stāvs pēc stāva zilgmei tuvāk staidz,
Dzēgām pāri jaunā jumta klājums
Rāda — drīz šī celtnē jānobeidz.

Grīdās dāji blīvi klāti tika,
Logos rāmjiem slepīgais taisni slēpts,
Rūtiis, kuras iestiklotājs lika,
Spoguļojas zilās debess zieds.

Teiks ikviens, ka labi celts šis nams,
Komunismā tajā dzīvodams!

Apmetēju darbs kā veikts kā nākas,
Krāsotāji viņu vietās stāj,
Istabās, lai kļūst vēl saulainākas, —
Gaišus toņus visam pāri klāj.

Gatavs nams,
Tas jauzu skatus saista,
Granīta un stikla spozmes skaits.
Divpadsmit tam stāvu — visi laistās,
Plūst kad pāri saules staru strauts.

Atdejojis Meinhards Rudzītis

ESTRADES MĀKSLINIEKS

Aug padomju cilvēku labklājība, arvien plašāks kļūst viņu interešu loks, padomju cilvēki vēlas redzēt mākslu visā tās žanru un paveidu daudzkrāsainībā. Tāpēc blakus teātriem par nozīmīgu skatuves mākslas žanru kļuvusi estrade. Labākie šīs mākslas paraugi mūsu zemē — Maskavas Ermitažas teātra, Ļeņingradas miniatūra teātra un citu kolektīvu izrādes un koncerti rāda, cik lielu atsaucību plašās masās gūst labi nostādīta estrade ar aktuālu un reizē arī jautru repertuāru, ar meistarīgiem estrādes mākslinieku sniegumiem. Lielu popularitāti visā mūsu zemē guvuši tādi estrādes aktieri kā virtuozais dažādu raksturu atveidotājs A. Raikins, talantīgie programmu vadītāji un aktieri L. Mišrovs un M. Novickis. Tālu pāri mūsu zemes robežām panākumus un slavu guvis tāds plašās estrādes mākslas kolektīvs kā KPFSR un MPSR Tautas mākslinieka, Staļina premijas laureāta I. Moisejeva vadītais PSRS Valsts tautas deju ansamblis.

Lielās estrādes mākslinieku kolektīvs darbojas arī mūsu republikā Valsts filharmonijas ietvaros. Taču nekādi nevar atzīt, ka šī kolektīva darbs atbilstu tam prasībām, kādas estrādes mākslai izvirza republikas darbaļaudis. Rīgas skatītāji, kas vēlētos redzēt aktuālu īso satiru, labas dziesmas, jaunas dejas, patiešām nemaz lāgā nezina, kādas estrādes vienības pie Filharmonijas darbojas. Nezinā tāpēc, ka latviešu estrādes mākslinieki kautrējās savu pārvēršī sastādīto programmu celt priekšā rīdziniekiem, bet apbraukā ar to rajonu un kolchozu centrus. Jābūta Filharmonijas vadībai, kādas tiesības tai ir tik zemu novērtēt lauku darbaļaudžu gaumi un prasības. Skīrošana — kas neder Rīgā, to var rādīt laukos — ir aplama un kaunīga.

Stāvoklis radikāli jāuzlabo. Visspīgākais šeit ir repertuāra jautājums. Latviešu estrādēl vispār tāda nav. Pamatoiti jāpārmet rakstniekiem vienaldzība un atturība pret pašām mazākajām skatuves formām — skečiem, dialogiem. Estrādnieki repertuāru var komplektēt vienīgi no periodiskā ievietotajām fabulām un fejetoniem. Taču vēl lielākus pārmērumus šai ziņā pelna Filharmonijas vadība, kas līdz pašam pēdējam laikam nav nekā dārtījusi, lai šādu repertuāru organizētu. Filharmonijas aktu vākos guļ viens otrs agrākos gados uzrakstīts skečs, neatzītijs un neizskatīts kopā tā iesniedzšanas dienas. Dabiski, ka autoriem, kuri ar saviem sacerējumiem šādi traucējuši Filharmonijas vadītāju «dienas mieru», ir pārgājuši vēlēšanās darbu šai virzienā turpināt. Un ja tagad no estrādes vadītāju puses atskanējuši pastiprināti saucieni pēc repertuāra, tad jāsap, ka Filharmonija autori priekšā nonākusi tāda pašā stāvoklī kā tas gans tautas pasakā, kurš valrākkārt piekrāpjis mājīnīkus, jo, jokus dziedams, saucis: «Vilks altāis!». Ļaudis izskrejušies par velti, un tāpēc nevienam ganam valrs nav ticējis arī tad, kad viņš no tiesas brēcis pēc palīdzības. Vilks aiznesis labākas aļiās. Jācer, ka tā nebeigsies stāvoklis Filharmonijā. Bezdarbības un inertības pelēcis kopīgiem spēkiem jāpadzen vīstuvākajā laikā. Līdz ar repertuāru jāatrisina arī koncerta vadītāja, tā saucamā konferansje, jautājums latviešu estrādē. Jāizvirza cilvēki šim īpatim, bet estrādē nepieciešamajam aktiera mākslas paveidam, jānostiprina viņu meistarība.

Repertuārs jāuzlabo ne tikai mazo formu brigādēm, bet arī Latviešu dziesmu, muzikas un deju ansambļim, kas ilgāku laiku jau koncertē ar novecojušu programmu. Ansambļi ir tāda spēcīga vienība kā V. Sama vadītais dubultkvartets, peļami nav arī dejojāji. Bet viņi nemeklē, nerada jaunus darbus. Lielā rosmē jaunu, šīsdienas dzīvi atspoguļojošu deju sacerēšanā vērojama republikas mākslinieciskās pašdarbības kolektīvos. Valsts ansambļim, kas darbojas pie Filharmonijas, būtu jāiet priekšgalā, jāradā ceļš pašdarbīnīkiem. Taču pašreizējā stāvoklī tieši ansambļa vadībai derētu iepazīties ar labāko deju kolektīvu jaunradi, lai papildinātu savus sasniegumus. Ansambļa programma jāpaveļ līdz tādām līmenim, kas nopietni satīstītu skatītāju interesi ne vien Latvijā, bet arī citās republikās. Aizvest brālīgajām republikām latviešu tautas daļrādes labākos paraugus, ir uzdevums, pie kura atrisināšanas enerģiski jāķeras ansambļim.

Daudz rosigāk nekā latviešu brigādes strādā estrādes krievu grupa. Bet arī šeit darbs pa lielākal daļai atstāts paspīlsmal. Grupai nav radošu sakaru ar Maskavas un Ļeņingradas estrādniekiem, gausi tiek atjaunots mākslinieku repertuārs. Talantīgā kupleju un fejetonu autora, izpildītāja M. Vjadro un citu runātā vārda mākslinieku panākumiem ir gadījuma raksturs. Trupa sistemātiski nekaldina savu meistarību, tās līmenis slīd, jo nav režisora. Vasaras sezonā, apkalpojot daudzas sanatorijas, atpūtas namus un parkus, krievu brigādes darbojas ļoti operatīvi, paveica lielu darbu. Tagad ir uzdevums organizēt lielā mēroga koncertus-izrādes ar jaunu repertuāru galvaspilsētas un rajonu centru skatītājiem.

Viens no estrādes mākslinieku svarīgākajiem uzdevumiem — celt profesionālo gatavību. Sevišķi tas zīmējas uz vokālistiem. Daudzi jaunie mākslinieki, beiguši Konservatoriju un nonākuši Filharmonijā, dzīvo tur, tā sakot no uzkrātā. Viņi nevingrinās, neizkopj tālāk savas balss dotības, maz papildina repertuāru. Tas attiecas arī uz vecākās paaudzes dziedātājiem, kuru vidū vērojamas tendences pārvērsties no agrāko gadu panākumiem. Tā dziedātāji no māksliniekiem var pārvērsties par pasīviem izpildītājiem. Filharmonijas vadībai enerģiskāk jāpūpējas par vokālistu meistarības celšanu, jāiesalsta darbā nopietni pedagogi.

Pārāk maz estrādes mākslinieki apzinās vēl to, ka viņi ir ideoloģiskās frontes cīnītāji, ka viņiem sabiedrības priekšā pilnā mērā jānes padomju mākslinieka goda pilnais nosaukums. Estrādniekiem jāpūpējas ne tikai par sava repertuāra kvalitātes celšanu un māksliniecisko meistarību, bet jāuzlabo arī sava mākslinieka stāja, nesaudzīgi jāvērējas pret dažām vakardienas noskoņām kolektīva vidū. Vēl bieži kolektīvā gadās disciplīnas pārkāpumi, premjerisma izpauzum, sīkas kildas, kas slāpē radošā darba rosmi, mazina mākslinieku atbīdības sajūtu skatītāju priekšā. Tikai nopietns un principiāls pašdisciplinēšanās darbs un personības izkopšana nodrošinās estrādes mākslinieku kolektīvam tālākas izaugsmes iespējas.

Tuvojas ziemas sezona. Jau viena pēc otras gatavojas pirmizrādes teatros. Jaunu, aktuālu koncertu programmu, interesantas estrādes izrādes un radošu izaugsmi skatītāji pamatoši gaida arī no estrādes māksliniekiem.

No PSRS Ministru Padomes

PSRS Ministru Padome dziļās sērās paziņo, ka miris PSRS Tautas mākslinieks, izcilais krievu dirigents, Staļina premijas laureāts profesors Nikolajs Semjonovičs Golovanovs.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. G.

30. AUGUSTĀ

Nr. 35 (450)

Draudzīga kritika

ARVIDS VITOLS

un iznākumā arī raža ir vāja. Kā gan kolchozs varēja pieņemt no MTS tādu hajturas darbu...

Dibināts jautājums. Vircavas MTS politiskās nodaļas priekšnieks b. Smirnovs tūdaļ sniedz izziņu: pavasarī šeit strādājusi otrā traktoru brigade. Tās bijušais brigadieris Kleperis atceļis no amata vājā darba dēļ. Pānteresējāms, kāda tomēr ir ražība šajā laukā.

— Jūs varat jautāt, cik daudz esmu iekūlis šajā laika sprīdī, bet es nespēju atbildēt, jo nezinu, — saka kombinieris. Un nekavējoties izvirza nopietnas pretenzijas Vircavas MTS vadībai. Pretēji visiem noteikumiem, viņam nav zināms kombiniera darba rezultātu svarīgākais rādītājs — izkultās labības daudzums. MTS svērājs vai, kā to dēvē Gudza, — «valsts svērājs» ir Staļina vārdā nosauktā kolchoza kolhozniece. Kolchozs to norīkojis vienlaikus arī par labības vedēju. Aizvedusi graudus no kombaina, tā kaut kur izgāz tos un stēdžas atpakaļ, lai neaizkavētu kombaina bunkura iztukšošanu. Skaidrs, ka graudus nosver vēlāk. Cik daudz to ir izkults, kombinieris nezina, tāpat nevar būt drošs, vai ceļā negadās «zudumi»... Šādi organizētas uzskaites dēļ ir iespējami dažādi pārsēļumi...

Ne mazāk nopietnas pretenzijas Petro Gudza izvirza arī degvīka uzskaites jautājumā.

— Atved man muču, nomet tūrmā un, saka — paraksties par 200 kilogramiem... Bet kā lai es zinu, cik tur īstībā? Nav ne mēra, ne svaru. Guļ šī muca tūrmā bez uzraudzības, nav ne degvīvas lēpīdītāja, ne pļēvēdāja. Kad degvīvas krājums izbeidzas, man jābrauc ar kombainu brīvgaļā vairāku simtu metru attālumā līdz šai mucai Sļūtenes nav, degvīvu leleju ar spaini. Tas viss noved pie zudumiem. Kāda gan te var būt runa par degvīvas letaupījumu, ja nav pat īstas uzskaites!...

Petro Gudza no visas sirds, kā īsts draugs, uztraucies par nekārtībām MTS darbā. Un b. Smirnovam nav ko leibist — kombinierim ir taisnība! Visā Vircavas MTS nav nevienas degvīvu pļēvēdējas automašīnas, nevienas Sļūtenes. Turklāt vēl tāda MTS, kas lēlīpēt pirmrindnieku skaitā!

Petro Gudza stēdžas pie kombaina. Atvadāmies no viņa un jautājam, vai viņam nav personīga rakstura pretenziju par dzīves apstākļiem. Nē, atbild viņš, man nav pamata žēloties. Dzīvokli ierādīja labu, apgādāja ar ūteru. Ja pienācīgi noorganizētu darbu — būtu pavisam labi.

Gudza ledarbinā motoru, un kombains dodas tālāk. Tas virzās uz priekš nēstēdžoties, ar pirmo ātrumu. Nolaidsi apstrādātā zemē augstāzīglai mašīnai jāstrādā ar nepilnu jaudu. Jā, te ir par ko padomāt gan MTS direktoram b. Koroļukam, gan Jelgavas rajona vadībai!

Ar pārējiem Kubānas kombinieriem mums vajadzēja tikties kolchozos, kuras apkalpo Jelgavas MTS. Arī Krasnodaras apkaimes Jelizavetiņskas stāpicas kazaks Aleksandrs Koševcs nebija apmierināts ar sava darba rezultātiem.

— Kādu labības platību esmu novācis, īsti nezinu, jo uzskaitvedis nav pat rādījis manā tuvumā. Domāju, labi, ja sanāks deviņi desmiti hektaru. Un tas piecpadsmit dienās! Savās mājās, Kubanā, tik ilgā laikā es novācu 260 hektaru.

— Pirmās dienas, kamēr strādāju kolchozā «Jaunais ceļš», nevarēju sūroties. Sāku pīlēgoties jaunajiem apstākļiem: pirmajā dienā novācu septiņus hektarus, otrā — vienpadsmit, trešajā — četrpadsmit, gandrīz divas normas... Bet tad mani norīkoja uz Mičurina vārdā nosaukto kolchozu. Kas nu tur par darbu! Vai tad var no-

darbināt kombainus tik mazos laucīņos? Ne ieskrieties, ne apgriezties... Strādā desmit piecpadsmit minūtes, bet pēc tam divas stundas skraidī apkārt, lai uzzinātu, kur jābrauc tālāk. It kā nemaz nebūtu kolchoza zeme... Sen, jau sen bija laiks izart šos grāvjus, kas aizauguši krūmājiem un jauniem kokiem...

Vēlāk mēs redzējām šīs vietas, kur strādājis Koševca kombains. Patiešām, daži labs piemājas sakņu dārzis ir daudz plašāks nekā Mičurina vārdā nosauktā kolchoza «tūrmā». Kāda gan jēga sūtit kombainu uz šādiem pundurlauciņiem?

Kas te vainojams? Vispīrms pats kolchozs, ko vada priekšēdētājs b. Kovaļevskis. Ne jau velti b. Koševcs runā par atpalcīgām noskoņām atsevišķu kolchoznieku vidū. Vispār šīs lauksaimniecības artēlis rajonā nav labā glāvā. Tepat līdzās, tādos pašos apstākļos pastāv kolchozs «Jaunais ceļš», kuram ir gluži tāda pati zeme. Bet tur tūrmām ir normals izskats, kā jau kārtīgā kolchozā.

Sim sūdzībām vēl jāpīvēieno pamatotas pretenzijas par kārtību, kāda valda pašā MTS. Vēl pirms trim dienām kombinieris bija ziņojis, ka viņam kolchozā nav valrs ko darīt, un jautājis, kur lai brauc ar kombainu. Atbildes kā nebija, tā nebija. Svētdienā viņš atstājāja uz MTS, bet arī netika pie skaidrības Beidzot Koševcs, negaidīdams vairāk nekādu rīkojumu, pats atbrauca ar kombainu uz MTS.

— Bet kas man atļūdzinās par dīkā pavadītajām dienām? — jautā kubānieci. Un viņam ir pilnīgs pamats tā jautāt.

Aleksandram Koševcam ir pārdomāti priekšlikumi par agregāta konstrukciju. Viņš dibināti norāda, ka piekabīnāmais gubotājs Latvijas apstākļos lielā mērā mazina kombaina manevrēšanas spējas. Te jāšūta, saka viņš, vienīgi kombaini ar uzkarāmajiem gubotājiem Arī visi jau sapemtie kombaini attiecīgi jāpārkāto...

Trešais kombinieris, ar kuru runājam, bija Stepāns Pīļuks — Koševca novadnieks un radnieks. Viņu Jelgavas MTS pamatoši uzskata par rekordistu — trīspadsmit dienās viņš kolchozā «Komunars» novācis 167 ha labības. Stepāns Pīļuks sasniedzis rekordu visas republikas mērogā, vienā dienā novācot ražu 22,5 hektaru platībā.

— Man nav nekādu pretenziju, — saka Stepāns Pīļuks, — atskaitot vienu: zeme jāapstrādā labāk. Tad varētu ātrāk novākt un, galvenais, arī raža būtu pavisam citāda.

Biedrs Pīļuks bija vienīgais triju Kubānas kombinieru vidū, kurš nesūdžējās par sliktu uzskaiti.

Kubānas kombinieru darbs Latvijā tuvojas beigām. No Kubānas atbraukušie draugi teicami palīdzējuši latviešu kolhoznīkiem novākt ražu. Bet viņu brauciena galvenais mērķis taču bija pirmrindnieku pieredzes propagandēšana. Kāds ir stāvoklis šajā jautājumā? Jāsaka atklāti: nekāds spožais. Nedz abās apcīemotajās MTS, nedz arī republikas Lauksaimniecības un sādādes ministrijā mums par to nevarēja pastāstīt nekā tieprecīnāšu. Kubāniešs izmantoja lielāko tiesu kā augsti kvalificētus ražas novākšanas meistarus tiešajā darbā. Protams, palīgi, kas strādāja kopā ar viņiem uz kombainiem, varēja daudz ko iemācīties. Taču jādāma arī par viņu pieredzes tālāku izplatīšanu.

Vajadzētu kaut vai tagad, pēc darba beigšanas, sapulcināt Kubānas kombinierus vienkopus, aprunāties ar viņiem un uzklaut, ko viņi stāsta. Tādā gadījumā neiztiktu arī bez draudzīgas, biedriskas, kaut arī bargas kritikas. Un tā nāktu tikai par labu. Kritika vienmēr ir derīga, un draugu izteiktā kritika — vēl jo vairāk.

TĀ SAUKTĀ «DRAMATIZĒJUMA» PROBLEMA

Episku darbu pārstrādāšana dažādu skatuves mākslas paveidu vajadzībām nav nekāda jauna parādība. Jau dramaturģijas pamatlicēji Eschils un Sofokls savus sacerējumus radīja, ņemot sīzētus no tautas nostāstiem. Lielākā daļa Šekspira lugu izveidotas pēc dažādās noveles iegūta tematiskā materiāla. Daudzi populāri stāsti un romāni izmantoti vairākās nozarēs: tā Puškina «Dubrovskis» redzēts dramatiskajā teātrī, operā un filmā, Igo «Parīzes dievmātes katedrālē» gan ekranizēta, gan sniegta kā luga un balets. Daži rakstnieki paši no saviem sākotnīgajiem prozas darbiem izdarinājuši lugas: piemēram, Blaumanis pēc noveles «Pērkonu negaiss» motiviem uzrakstīja dramu «Pazudušais dēls», bet viņa novele «Purva brīdējs» sekoja drama «Ugunis». Neviens no šīm lugām nav piekabināts apzīmējums «dramatizējums», kas latviskā mākslas terminoloģijā ieviesies tikai šā gadsimta divdesmitajos gados, burtiski tulkojot vācu vārdu «Dramatisierung».

Krievu teātra zinātnē šāds jēdziens nav izplatījies. Ar līdzīgu nozīmi lietoti termini «Inscenējums», «sceniskais variants», «sceniskā kompozīcija» u. tml. Tie ir pamatotāki, jo «dramatizējums», t. i., pielāgota dramaturģijas kā literāra veida specifika, taču ir jebkura luga izmantota viena: vienlaigi, vai tā smelta dzīves novērojumos, rakstnieka fantāzijā, avīžu ziņā, vēstures faktā jeb kādā epikas vai liriskas sacerējuma. «Dramatizējuma» vārds agrāk bieži noderējis par aizbildinājumu tam, ka izradē sniegtajā literārajā darbā nav respektēti dramaturģijas pamatlikumi, šķietams materiāls izkārtots chaotiski, tam trūkst noteikta mugurkaula, — jo šī, lūk, nav jau nekāda drama, bet tikai «dramatizējums».

V. Sauleskalna pārvēidotajam «Cepim» žanriskais apzīmējums skan tā: luga pēc P. Roziša romāna materiāliem. Gribētos teikt, ka šis termins ir paretizāks par citiem. No dramatizētāja sagaida nevis mehāniski veiktu episkajā sacerējumā rodamo dialogu atlasu un sastatīšanu, bet gan tādu pašu darbu, kādu veic ikviens, kas raksta teātri — istas lugas radīšanu. Šekspīrs «Romeo un Džuljeta» un Rainis «Ugunī un naktsī» no citiem autoriem ņēmuši vienīgi šķietamās vadlīnijas, tā teikt, skeletus, pildot tos ar mīfisku un asiņainu. Bet Blaumanis savas noveles «Purva brīdējs» mīesu un asiņus pārliecis citā skeletā, radot dramu «Ugunis». Mums nav svarīgs šās vai tas lugas tapšanas process, bet gan praktiskie rezultāti.

Diemžēl, episkā darba dramaturģiskais pārvēidotājs bieži nokļūst pilnīgi sava bagātā materiāla varā un ietilpina to lugā bez kādas mēra sajūtas, lai tikai būtu vairāk krāsainu ainu, lai kāds spilgts populārs sacerējuma moments nepaliktu ārpus izrādes. Tādā

gadījumā, ja vēl arī režisors aizraujas ar ārēju krāsainību, sceniskiem efektiem, mēdz gluži piemirsties kā neapgājama Aristoteļa konstatējums, ka «vienā dramā nevar izveidot veselu illūziju, tā pārlicējošais Beļņins spriedums, ka «dramā nevar būt nevienas personas, kas nav nepieciešama tās gaitas un attīstības mehānismā». Neapdrāmatisks darbs, rodas tikai ilustratīvu ainu virkne, kronika.

Ir tālrunība, ka zināmos periodos dramaturģijā valdījis tieši kronikas žanrs, kura viens atzars ir šāds «dramatizējums» ar mīlīgu ainu un personu daudzumu. Tādas ir gandrīz visas viduslaiku sacerētās misterijas un didaktiskās drāmas, pavisam nedramaturģiski savārstījumi. Daudz kroniku ar vēstures tematiku sarakstījis Šekspīrs, tās pieskaitāmas viņa vājākajiem darbiem. Tendence kultivēt šo žanru pavīdējusi arī padomju dramaturģijas pirmākajos, kad lielos revolūcijas un pilsoņu kara notikumus uz skatuves radīja scenarijveidīgi, strauji nīrbošu ainu virknē, apgalvojot, ka tikai tā var dramatiski izpaust lielo laikmeta elpu. Bet drīz vien K. Treņevs ar savu «Lubovu Jarovaju» un V. Ivanovs ar «Brupuvīcēnu 14-69» aplicināja, ka cīņu par padomju varu iespējams ļoti spēcīgi notēlot lugās, kur arī leimēta galvenā darbības līnija, levējotā tāda izteiksmes ekonomija, kas atbilst dramaturģijas specifikai. Ja savulaik teikta, ka interesanta kronika ir labāka par garlaicīgu, pēc visiem likumiem darinātu dramu, tad līdztekus jāuzsver, ka mums nepieciešama ne jau interesanta kronika, bet gan interesanta, idejiski rosināša, mākslinieciski pilniskā luga. Mūsu dramatikā reizmēram atkāpšanos no savu lielo priekšteču realistikajām tradīcijām un no viņiem prasīto izturēto mākslas formu. Gluži tas pat jāprasa arī no tiem literāras darbiniekiem, kas pārstrādā skatuvei epikas sacerējumus.

So pārstrādājumu arhitektonikas valģimū nevar attaisnot ar to, ka izrādes pirmavots plašām masām pārāk labi pazīstams: tāpēc, raugi, maz kas atņemams un pavisam jau ne grozāms. Skatītājs nenāk teātri, lai redzētu fragmentus, bet gan viengabalainu mākslas darbu. Nevienam nenāk «neprātā» sudzēties, ka Čaikovska operā «Jevgeņijs Onegins» pietrūkst šādas vai tādas Puškina liriskā romāna epizodes, ka baletos sniedz tikai fabulāli izvēlētas literāras vienas galvenos metus. Un vai gan kāds apzinās prozai kā no izējas punkta būs radusies vērtīga drama, bet tajā dažas darbības līnijas izrādīsies atņemtas vai pārvēdotas? Katram žanram taču ir savi likumi. Bet, izrādot par «dramatizēju-

miem» nosauktos darbus, pārāk bieži atrodas liekas personas un situācijas, un šķiet — tas noticis ne jau aiz pietātes pret episkā darba autoru, kādai, bez šaubām, līdz zināmām robežām jābūt. Daudzreiz dramatizētāji un inscenētāji pirmām kārtām meklē sceniski patēlīgus momentus, kādi lielos romānos allaž atrodas pārpārim, bet nedomā par lugas harmonisko vienotību.

Kādreiz sacīta, ka «dramatizējums» romānam ir tas pats, kas dzejoliem atstāstījums prozā; varētu arī teikt, ka tas romāna reproducēšanas ziņā ir vēl bālāks par vienkāršainu gleznu fotogrāfiju. Apcērē par «Zaļās zemes» izveidošanu skatuves darbā Andrejs Upīts uzsver, ka «dramatizējums un dramatisks sacerējums pašā būtībā, tāpat kā šīs būtības izveidā, radikāli atšķiras no epikas darba». Nav taču nekādi tedomājams, ka luga, kas mašīnā parasti nepārsniedz 70—80 lappušu, spētu pilnībā atklāt vairāku desmitu iespiedlīdzņu bieža romāna bagātības.

«Romāna vielu dramatizējums reducē līdz pēdējai iespējai, — raksta Andrejs Upīts. — Atmet nost visu, kam tieši episkā vērtība vai liriskā noskaņa, ja tur nav ieslēpts lugā izlietojams dramatisks potenciāls. Izdala laukā momentus ar sociāla, psiholoģiska vai idejiska konflikta sastrēgumiem un ar dramatisku spriegumu un sasaita tos rītošu skatu virknē. Dažreiz gadās, ka dramatizējuma darbības norises labad ietilpina dažas pavisam jaunas ainas, kuru romānā nav, kuru saturs tur tikai garāmejojot pieņemts vai vienkārši atveidots no sīzeta vispārējā apmetiem.»

Ar «Zaļās zemes» pārstrādājumu skatuvei, pie nule citētajiem principiem turēdams, Andrejs Upīts latviskā padomju dramaturģijā devis paraugdarbu, kā scenizētājam epikas sacerējumā. Un šeit uzdevums bijis it īpaši grūts: materiāla milzu apjoma dēļ. Šī nav pirmā reize, kad Upīts savu prozā izmantoto vielu pārkārto dramatiskā darbā: šādā veidā radusies arī viņa vēsturiskā luga «1905.», komedija «Cēloni un sekas» un vesela rinda viencēlienu. Protams, autoram pašam ir vieglāk izšķētināt dramatisko pavedienu no savas noveles vai romāna, izraudzīties, kas lugal vajadzīgs, kas ne, tāpat pierakstīt kāli jaunus skatus un nepieciešamības gadījumā arī jaunas personas. Bet neašubīsimies, ka mūsu literāras leļmeistars tikpat droši un radoši rīkotos arī tad, ja izmantotu cita rakstnieka darbu. Ka šāda pārstrādāšana nav nekāda viegla lieta, to pierāda palākam vērojamie fakti no pieredzējušu dramaturģu darbības: piemēram, A. Brodeles «Martas», kur izlietota laba tiesa rakstnieces iepriekš

sacerētā stāsta vienas, nav dramaturģiskās uzbūves ziņā ne tuvu tik koncentrēta un viengabalaina kā citas šās pašas autora lugas, kam trūkst priekšteču pārējos literāras veidos. Katram, kas nēmas rakstīt lugu uz kāda epikas sacerējuma bāzes, silti ieteicams rūpīgi studēt kā Andreja Upīša teoretiskos norādījumus, tā darba prakti šai laukā.

Aktīvākais latviskā padomju un klasiskās prozas pārvēidotājs dramaturģijā ir V. Sauleskalns. Viņam raksturīga pirmavota maksimāli iespējamā respektēšana, kā arī cieša sadarbība ar teātri: reizēm pat grūti pasācīt, kam vairāk nopelni pie inscenējuma veiksmēm un vairāk vainas pie kļūmēm — dramatikim vai režisoram. Sauleskalns neapšaubāmi leguvis šai nozarei lielu pieredzi un vingrību. Bet viņa sniegtumi nav visi vienā līmenī. Iesu lugu, idejiski un mākslinieciski pilnāsnīgu skatuves darbu viņš radījis no Viļa Lāča «Zvejnieka dēla», kura inscenējumam Akadēmiskajā Dramas teātrī, tāpat kā «Zaļās zemes» iestudējumam, piešķirta augstākā atzinība — Staļina premija. Pret «Ceļu» pārstrādājumu vērtē kritikas iebildumi nav jāsaprot tā, ka Sauleskalns lietojis nepieļaujamu panēmīenu, papildinot Roziša romāna personāžu ar pretspēku buržuāzījā — revolucionārās strādniecības pārstāvjiem. To varēja darīt, lai gan nepieciešams tas nav. Kļūda ir tā, ka revolucionāri organiski neiekļaujas lugas vienībā, nedarbojas līdzī dramatiskā mezgla risināšanā: viņi nav arī individualizēti tēli, bet deklarātas figūras. Ar tiem izrādē tiek vienīgi pieļipināta it kā revolucionāra etiķete, kas nebūt nav vajadzīga, — darbs ar savu iespaidīgo buržuāzijas atmāskošanu runā pats par sevi. Sauleskalnam bija vai nu jāizteik bez šīm papildu personām, vai arī drošu roku jālauž romāna darbības līnijā, radot jaunu, visos punktos nopamatotu pretdarbību. So tēlu liekums duras acīs jo sevišķi tāpēc, ka citādi lugal (tik tiešām lugal, nevis kronika!) dramatiskā ceļne visumā rūpīgi apsverta un noapaļota.

Toties Annas Sakses «Pret kalnu» pārstrādājums skatuvei Sauleskalns kopā ar režisoriem B. Praudīpu un A. Vāveri tik ļoti turējies pie romāna episkā plūduma, ka radusies tikai stipri stieptu, savā starpā pavāji saistītu ainu un skatu vīrtene. Programmas grāmatīgā režisori gandarīti uzsver, ka izrādē «aptver visus galvenos romāna notikumus ar jo plašu personāžu galeiriju». Tātad apzinīgi nav ievēroti likumi par dramatiska sacerējuma radikālo atšķirību no epikas darba, par to, ka katrai drāmas personai jābūt tās attīstībā nepieciešamai. Mirdzas rakstura augšana un veldošāns, pagasta kolektīva nostiprināšanās, ko varēja un

vajadzēja izteikt koncentrēti, isti dramatiska cīņā pret padomju varas pretiniekiem, līdztekus pārvarot pašu vīdu sastopamās pagātnes paliekas, — šis galvenais līnijas reljefs neizceļas veldādo epizodu masā. Gluži lieki piekabināta beigu aina kā sen novecojušais «epilogs» vai «apoteoze». Šis ir gluži nedramaturģiskas pārstrādāšanas piemērs, kaut arī tajā vadoša loma bijusi rakstniekam, kurš ne reizi vien aplicinājis ista dramatikā spējas. Un «Pret kalnu» taču nav tāds romāns, no kura, ja tā cienītāji visādā ziņā gribētu redzēt savus iemīļotos tēlus uz skatuves, varētu sniegt vienīgi ilustrāciju montāžu!

Loti zēl, ka pienācīgo skatuves atveidu vēl nav leguvis arī tādi mūsu literāras kapitāldarbi kā Viļa Lāča romāni «Vētra» un «Uz jauno krastu». Pirmie iniciatīvu to inscenēšanā parādījuši Maskavas Centrālā Transporta teātra darbinieki. Bet sarakā ar nepieciešamību orientēšanos Latvijas apstākļos te pīcīalstas faktiskas kļūdas, un, ja «Vētras» pārstrādājumu tomēr varam nosaukt par lugu šā vārda tiešajā nozīmē, tad «Uz jauno krastu» inscenējums ir tikai kronika bez dramaturģiski apsverta materiāla izkārtējuma. Pilnīgu neveiksmi ar «Vētras» iestudējumu piedzīvoja Latvijas PSR Valsts Krievu Dramas teātris. Pašreiz, kad «Uz jauno krastu» paredz izrādīt mūsu Akadēmiskais Dramas teātris, ar īpašu rūpību jāraugās, lai vienas pārpīlība atkal neiekārdinātu dramatiskos izveidotājus atteikties no lugal nepieciešamās stingrās kompozīcijas, bet lai rastos tiešām spēcīga drama, kur atstarotos romānā būtiskākais.

Nav pie mums vēl pilnām izgausuši aizspriedumi, kas pret epikas pārstrādājumiem dramaturģijā radās buržuāzijas varas gados. Tad repertuāra krīzes laikā pienāca tāda «dramatizējumu» pārprodukcija, ka zīmīgi skanēja hiperbolisks ierosinājums — dramatizēt telefona abonentu sarakstu. Uz skatuves parādījās gan mistisko Hofmāna novele, gan sentimentālo Ivandes Kāļas romānu figūras, kuru izdarībam neviņās cauri nekāds dramatisks pavēlens, — un protests, kas izraisījās pret šādam teātra literāras ēnālām, pārvērtās tendencē noliegt šo dramatiskā darba radīšanas formu vispār. Tika piemirsts, ka «dramatizēšanas» grēdā var apvainot pat vislielākos literāras geniļus.

Jautājums faktiski ir tikai viens: cik daudz mākslinieciskā apzinības, cik dramatikā meistarības lielek episkā darba skatuviskāja pārrādīšana. Pamatojums: kums paliek tas, ka katram sacerējumam, kas parādās uz skatuves, jābūt istai lugal ar savu centrālo konfliktu, dramatisko cīņu, tās atrisinājumu un idejisko rezumējumu. No šiem prasījumiem nav atbrīvots neviens teātris domāts darbs — arī tā dēvētais «dramatizējums» ne. V. Vitols

Jaunais autors un literārās temas izvēle

PETERIS BAUGIS

VESTULES, lasītāju konferencēs, personīgi tikoties ar rakstniekiem, lasītāji bieži jautā: «Biedri rakstnieki, kāpēc jūs nerakstāt par vienu vai otru sadzīves novadu, kurš vēl līdz šim nav skarts mūsu literatūrā?» Līdzīgu jautājumus lasītāji rakstniekiem uzdod arī par atpazīlētajiem literāras žanriem, izsakot vēlēšanos, lai ikviens rakstnieks dotu vairāk stāstu, romānu, lugu utt. Nav šaubu, ka šīs prasības ir pamatotas, lasītājs vēlas, lai literatūra pēc iespējas pilnīgāk atspoguļotu mūsu dzīvi visā tās bagātajā daudzveidībā. Jaunie autori parasti ir ļoti atsaucīgi šiem ierosinājumiem, un nav ilgi jāgaida, ka redakcijas parādās darbi, kuri tematiski ir aktuāli un atbilst lasītāju izteiktajiem vēlējumiem. Ar nēdardz izņemumiem daudz pasivāki un it kā nežēlīgāki šai ziņā ir rakstnieki, kuru vārds jau plaši pazīstams literatūrā. Kādēļ tas tā, vai rakstnieki ar vārdu būtu kļuvuši ledomīgi un apzināti negrib uzklaustīt lasītāju prasības? Atbildēt uz šo jautājumu apstiprinoši nozīmētu rupji un nepamatoti apvainot rakstniekus, kuri kvēli mil savu sociālistisko Dzimteni un nav mazāk teinteresēti kā jebkurš lasītājs par padomju literāras nemīlīgu uzplaukumu. Šķietami neatsaucībai uz lasītāju ierosinājumiem ir citi, daudz grūtāk pārvarami šķēršļi.

Piedzīvojis rakstnieks nekad vieglprātīgi nesāks literārā darbā atspoguļot vīdi, laudis, latkmetu un sabiedriskās perādības, par kurām viņam trūkst vismaz minimālā daudzuma materiāla un zināšanu. Bieži vien tomēr nevar to teikt par iesācējiem, kuri tikko sāk izmēģināt roku literatūrā. No visas sirds vēlēdamies pakāpot literatūrai, šādi jauni, bieži vien pat talantīgi literāri, kaut arī viņiem trūkst vajadzīgo

zināšanu, drosmīgi kēras pie jebkuras temas, jebkura literāra žanra. Kad šādu autoru darbi nonāk redaktoru rokās, un parasti tie nonāk, kad uz manuskripta tinte vēl nav paguvusi nožūt, tad jaunajam literāram nākas dzirdēt rūgtu patiesību: neinteresants, sado-māts sīzēts, schematici tēli, samocīta valēda. Bieži vien autors netic pirmā redaktora autoritātei un savu darbu dod lasīt otram, trešajam redaktoram, bet viņi visi kā sazvērējušies pamatoti runā vienu un to pašu valodu: darbu nevar iespēst. Tas liecina, cik liela nozīme jaunā autora daiļradē ir veiksmīgai temas izvēlei un savu radošo spēku pareizai novērtēšanai.

Tāpat kā visi padomju laudis, jaunie literāri nesamierināmi dzīli nist imperialistiskos plēsoņas un tajā pašā laikā kvēli mil imperialistu apspiestās tautas, kas varonīgi cīnās par savu atbrīvošanu no kapitalisma jūga. Ar to arī izskaidrojams fakts, ka daudzi jaunie autori savai daiļradēi izvēlējušies tematiku, kuras nolūks atmāskot imperialistu asinaino rīcību un parādīt tautu cīņu par mieru un savām demokrātiskajām tiesībām. Daudzi jauno autoru stāsti, dzejas, viencēlieni, kas rāda dzīvi aiz padomju zemes robežām, pat iespēstī periodiskajos izdevumos un grāmatās. Tomēr daudzi no tiem slimo ar literāru bāluma kaiti un lasītāja neizraisa dzīļu emocionālu pārdzīvojumu. Tādēļ parasti ir tā, ka lasītājs gan izlasa šos darbus, bet tulpi arī tos aizmirst. Šī ir lasītāja visbargākā kritika, kuru savā turpmākajā darbā nedrīkst ignorēt ne autors, ne redakcijas.

Daudzu jauno autoru darbi par darbaūzu dzīvi un cīņām kapitalistiskajā

pasaulē paliek manuskriptā, periodisko izdevumu un grāmatu izdevniecības redaktori tos noraida. So manuskriptu zemais idejiskais un mākslinieciskais līmenis parasti ir galvenais iemesls, kādēļ redaktori ir spiesti atteikties no jaunā autora iesniegtā darba. Lūk, pāris raksturīgu piemēru.

Jaunais autors Valentīns Roburs, vēlēdamies pielikt savu roku viencēlienu žanram un atmāskot amerikāņu imperialistu tumšās machinācijas, uzrakstīja viencēlienu «Bez maskas». Darbs ilgāku laiku ceļoja pa dažādām viencēlienu leinterestētām organizācijām un beidzot tika atdots autoram kā izdošanai nederīgs. Kādēļ autors cieta neveiksmi? Pirmkārt, tādēļ, ka autors vāji pārvārdīja dramaturģijas teoriju un, otrkārt, vāji orientējās vīdē, kuru vēlējas atspoguļot literārā darbā. No tā arī izrietēja viencēliena galvenie trūkumi. Nespēdams galvenos dramatiskos notikumus, kuros jāaīklājas tēlu rakstūram, parādīt uz skatuves, autors darbību mēģināja aizvēst ar darbības pārstāstījumu, kura notikusi vai notiek aiz skatuves. Aizstājot darbību ar tās atstāstījumu, autors tajā pašā laikā atņēma sev iespēju atklāt raksturu cīņu un nespēja izveidot dramatiskus tēlus ar individualām rakstura pazīmēm. Sociālās vīdes un konkrētas šķiru cīņas izpausmes formu vājās zināšanas autoru noveda pie klūdaina šķiru cīņas traktējuma. Protams, ka par šāda viencēliena izdošanu nevarēja būt runas.

Līdzīgu neveiksmi piedzīvoja jaunie autori L. Yofis un J. Burgs ar stāstu

«Zēns no Bakbo». Viņi bija iecerējuši savā stāstā attēlot kāda varonīga Vjetnamas zēna līdzdalību savas tautas cīņā pret franču kolonizatoriem. Autori savā sacerējumā bija ieguldījuši daudz darba, aprakstījuši daudz papīra, bet stāsta nebija, sacerējumā trūka galvenā — tēlu. Vjetnamas kolorīta un literāras valodas. Ari šo darbu nevarēja laist klajā.

Par nožēlošanu, tie nav vienīgie piemēri, un sarakstu, kas liecina par jauno autoru neveiksmēm, varētu turpināt. Tas ir ļoti bēdīgs fakts, kas nopietni liek meklēt šīs negatīvās parādības cēloņus.

Runājot par jauno autoru neveiksmēm, dažreiz nākas dzirdēt tāz izskaidrojām ar literāra talanta trūkumu. Nav šaubu, ka šajos spriedumos ir daļa taisnības. Literatūrā bieži vien mēģina iespēsties laudis, kuriem trūkst elementāru zināšanu un talanta, lai strādātu rakstniecības druvā. Pie spalvas ķerties viņus mudināja vienīgi kārdinājums lemantot rakstnieka slavu un viegli gūt sev materiālu labumu. Bet ne jau par šāda tipa «jaunajiem autoriem» mums šē jārunā. Vairums jauno autoru ir laudis ar jūtām rakstnieka talanta leimzīmē un apbruņoti ar lielām vai mazākām zināšanām literatūrā. Un tomēr arī šie autori, piedzīvo neveiksmes. Kādēļ tas tā? Atbilde uz šo jautājumu bieži vien var būt tikai viena: autors, izvēloties savai daiļradēi temu, nav nopietni apsvēris viņa rīcībā esošo faktiskā materiāla daudzumu, lai radītu noiegtu literāru darbu. Viņš palāvis vienīgi uz savu talantu. Protams, pat vīstāntīgākā arhitekta celtnes projekts paliks tikai interesants

projekts un nepārvērtīsies par celtni, ja projekta realizēšana nebūs nodrošināta ar strādniekiem, celtniecības lēricēm un nepieciešamajiem materiāliem. Tāpat ir ar jauno autoru iecerēto literāro darbu — iecerēts stāsts, romāns vai luga kļūs par literāru darbu tikai tad, ja autora rīcībā bez viņa talanta būs pietiekama daudzuma arī faktu materiāls, kas var noderēt literāru tēlu vispārīšanai un tajā pašā laikā to individualizēšanai, kuri var noderēt būtisku sabiedrisku parādību atspoguļošanai.

Otrs svarīgs pārmētums, ko izpelnās jaunie autori, ir savu radošo spēku pārvērtēšana, izvēloties rakstīt vienā vai otrā literāras novadā. Parasti vērojama tāda parādība, ka jaunie autori neizvēlas rakstīt tān žanrā, kuru jūt sev tuvāku, bet neapdomīgi metas tajos literāras novados, kuros, vienu vai otru apstākļu izsaukts, iestāties jaunrades atslābums. Apsveicama ir jauno literāru vēlēšanās palīdzēt atslābumu likvidēt, bet parasti atslābums iestāties tieši grūtākajos literāras žanros, un tad jaunam autoram ne vienmēr ir pa spēkam realizēt savus labos nodomus.

No jaunās grāmatas lasītājs sagaida, ka tā viņu apbruņos ar jaunām zināšanām, padarīs bagātāku viņa jūtu pasauli, palīdzēs celt komunistisko sabiedrību. Grāmatas autoram nav tiesības pievīlīt šīs lasītāja cerības. Autors darbam jāpanāk lasītāja tāds emocionāls pārdzīvojums, lai tas ar dzīļu savijojumu atkal un atkal atgrieztos domās pie izlasītās grāmatas varoņiem, lai iemīlētu tos kā savus tuvākos draugus vai arī ienīstu kā savus personīgos ienaidniekus. To autors panāks tikai tad, ja viņa rīcībā būs bagāts materiāls un tam atbilstoši izvēlēta tema.

LIELAIS VĀRDA MEISTARS

V. VĀVERE

bovs, kas rakstīja: «Viņš ātri uzminēja jaunās vajadzības, jaunās idejas, ko lenesa sabiedriskajā apziņā, un savos darbos parasti (cik apstākļi atļāva) pievērsa uzmanību kārtējam jautājumam, kas jau neskaudri sāka satraukt

sabiedrību... Mēs varam droši teikt, ka, ja jau Turgeņeva kgs aizskāris kādu jautājumu savā novele, ja viņš attēlojis kādu jaunu sabiedrisku attiecību pusi, — tad tas liecina par to, ka šis jautājums patiešām paceļas vai drīz paceļies izglītotās sabiedrības apziņā, ka šī jaunā dzīves puse sāks izpausties un izpaudīsies arī un spilgti visu acu priekšā.»

«Jaunā izjūta», kas tik spēcīgi izpaudās katrā Turgeņeva darbā, lielā mērā bija rezultāts rakstnieka pārdomām par dzimtenes likteņiem, sāpēm par savas tautas ciešanām. Turgeņevs bija īsta savas tautas dēls, ar visu sirdi centās saprast to, kas notiek Krievijā. Ar kāda savas varoņa vārdu rakstnieks apliecināja savu kvēlo dzimtenes mīlestību: «Krievija bez jebkura no mums var iztikt, bet neviena no mums nespēj iztikt bez viņas. Posts tam, kas tā domā, divkārtīgs posts, kas tiešām iztiek bez tās.» Ar nīcināšanu un dusmām viņš runāja par cilvēkiem, kas aizmirst dzimteni: «Kosmopolitisms — blēšošana, kosmopolitisms — nulle, vēl jaunāks kā nulle; ārpus tautības nav ne mākslas, ne dzīves, nav nekā.»

Dzimtenes mīlestība, naids pret dzimtbūtniecisko iekārtu tuvināja Turgeņevu krievu revolucionārajiem demokrātiem. Vairāk kā desmit gadus (sākot ar 1847. gadu) Turgeņevs piederēja pie rakstniekiem, kas grupējās ap žurnālu «Laikabiedrs», kura priekšgalā stāvēja Nekrasovs un Černiševskis. Šajā laikā rakstītāji labākie Turgeņeva darbi: «Mednieka piezīmes», «Mumu», par kuru angļu romanists Golevorsi teica, ka «nekad mākslā nav parādījis satricinošāks protests pret bargo tirāniju», «Asja», «Rudins», «Muļnieku lūgda», «Priekšvakars».

Tomēr Turgeņevs nekad nespēja pilnīgi piešķerties revolucionāri demokrātiskajai pometnei. Saasinoties šķiru cīņai sešdesmitajos gados skaidri norobežojās divas vēsturiskas tendences, divi vēsturiski spēki — liberālā buržuāzijas spēki, kā arī demokrātijas un sociālisma spēki. Muļnieka aizspriedumi, ticība reformām attālināja Turgeņevu no Černiševska un Dobroļova aprindām. Lepins rakstīja, ka «Turgeņevu valdzināja mērenā monarchistiskā un muļnieciskā konstitūcija... viņam riebās Dobroļova un Černiševska zemnieciskais demokrātisms.» Šis pretstāvēšanās starp revolucionārajiem demokrātiem un Turgeņevu uzskatiem jo spilgti atklājās zemnieku reformas sagatavošanas laikā. 1859. gadā Turgeņevs sarakstīja romanu «Priekšvakars», kur parādīja bulgaru revolucionāra Insarova tēlu.

Dobroļovs, vērtējot šo romanu, rakstīja «Kad tad atnāks istā diena?» izteica pārliecību, ka drīz radīsies arī krievu Insarovi, kas uzsaīs cīņu pret patvaldību. Romanā viņš saskatīja aicinājumu uz revolūciju. Turgeņevs nevarēja piekrist šādam romana iztulkojumam. Viņš saprata Krievijas progresīvās attīstības nepieciešamību, feodāl dzimtbūtnieciskās iekārtas neizbēgamo bojā eju, bet cerēja, ka tas noritēs mierīgā ceļā, bez revolūcijas, ar reformu palīdzību. Viņš sarāva saties ar krievu revolucionāriem demokrātiem un aizgāja no «Laikabiedra».

Tomēr nekad līdz sava mūža pēdējām dienām Turgeņevs nenokļuva reakcijas pometnē. Viņš palika realistiskās mākslas pozīcijās, runāja par mākslas un dzīves sakaru nepieciešamību.

Pēc aiziešanas no «Laikabiedra» Turgeņevs sarakstīja vienu no ievērojamākajiem saviem romāniem «Tēvi un dēli». Romāns jo spilgti atklāja rakstnieka stiprās un vājās puses. Šai darbā pirmo Turgeņeva romanu varopus — četrdesmito gadu muļniekus un inteligēntus, «liekos ļaudis» Rudinu un Lavrecki nomaina jaunās raznočincu pasaules pārstāvis Bazarovs. Vēsturiski pareizi, ar saasinātu laikmeta izjūtu Turgeņevs pamanīja un parādīja jauna tipa rašanos Krievijas dzīvē. Ar sešdesmitajiem gadiem sākas jauns posms Krievijas atbrīvošanās kustībā — revolucionārās demokrātijas posms. Šā laika revolucionāri lielāko tiesu cēlušies no raznočincu aprindām — nedzīlīgajiem sabiedrības slāņiem. Bet, uztverot jauno «laikmeta varoņu» parādīšanos, Turgeņevs nespēja to pareizi saprast, tāpēc, neskatoties uz savām simpatijām pret Bazarovu, Turgeņevs neatzina viņa vadošo lomu sabiedrīti politiskajā dzīvē, nemācēja parādīt tos radošos spēkus, kas slēpās Bazarovā, bet pasvītvoja viņa nihilismu, parādīja to kā cilvēku, kas visu noraida, visu grauj, bet neko neceļ. Mākslinieks-reālists nokļuva mērenā liberālā uzskatu gūstā.

Pēc sešdesmito gadu reformām, kurās Turgeņevs uzņēma ar lielu gandarījumu, Krievijā sākās jauns reakcijas posms. Rakstnieks sāpīgi pārdzīvoja šo laiku. Viņa daiļradē ieskanas skepes un fantastiskas momenti. It sevišķi viņa dvēseles krīze atspoguļojusies tādos darbos kā «Murgi», «Diezgan!», «Dūmī». Tomēr milzīgais dvēseles spēks, dzimtenes mīlestība neļāva salūzt māksliniekam. Kā spēcīga himna savai tautai skan viens no pēdējiem Turgeņeva darbiem — dzejoļis prozā «Krievu valodā»: «Saubu brīžos, tirdiņos pārdomu brīžos par savas tēviņas likteņiem — tu vienīgā esi mans atbalsts un stiprinātāja, ak, varenā, spēcīgā, patiesā un brīvā krievu valodā... Bet nevar neieņēt, ka šāda valoda nebūtu dota varenai tautai.»

Turgeņevu kā izcilu mākslinieku pazīst tālu aiz viņa dzimtenes robežām. Franču rakstnieks Mopasans nosauca Turgeņevu par «lielo cilvēku» un «ģenialo romanistu». Kādā no savām vēstulēm Turgeņevam Zorža Zanda izsauca: «Skolotāj! Mums visiem jāmacās jūsu skolā!»

Arī daudzi latviešu rakstnieki smēlušies no Turgeņeva daiļrades dziļrajiem avotiem. Tautas rakstnieks Andrejs Upits nosauca Turgeņevu par vienu no saviem skolotājiem.

Mēs, padomju ļaudis, vecās kultūras bagātību mantinēji, cienām un mīlam Turgeņevu kā lielu mākslinieku un lielu cilvēku, kas savos darbos ar milzu patiesības spēku pātagoja verdzību, kas kvēli mīlēja savu dzimteni, tās cilvēkus, dabu un mākslu.

Turgeņeva dziļās poezijas apdvēstie, pēc V. I. Lepina vērtējuma, «dienā un varenā» valodā sarakstītie darbi vēl ilgi kalpos visai progresīvajai cilvēcei.

V. Rūja

Kombains un pele

No MTS ar slavu
Brauc kombains apšuškots,
Sveic ļaudis draugu savu,
Kam piešķirts pelnīts gods.

Bet pēkšņi pele kāda,
Kas lauka malā nīkst,
Ar ķepu mūžim rāda
Un dusmās žēli pīkst:

«Ai senās, labās dienas...
Nu bēdās sirds vai lūst —
Vairs gaudīna neviena
Man alā neieplūst.

Šī kaste (kā to padzīt?)
Tik tiri nopļaut var,
Ka drīz patiešām vadī
Būs zobi jāpakar.

Ak šausmas! Nelīdz arī
Ne lūgšanās, ne blāts.
Klāt pastardiena! Parit
Būs peju pūzni bads.»

Bet kombains dodas tālāk,
Lai pele pīkst vai šņāc,
Un ražu kuplā vāld
Vēl neredzētu vāc.

Kā zelta lietus gaudi
Bez gala klēfā līst
Par svētību tiem ļaudīm,
Kas apkopj druvas šīs.

Vēl slims dzīvs mums ceļā
Kā pele nebeidz gaust
Par kārtību, kas neļauj
Tam cita sviedrus raust.

Lasītāju vēstules

Latviešu literatūras mantojuma jautājumā

Ar Padomju Latvijas pirmajiem gadiem daudz runāts un rakstīts par latviešu priekšpadomju literatūras, t. i., mūsu literatūras mantojuma apgušanu. Ir, protams, ļoti svarīgi pārskatīt visu šo mantojumu, analizēt un novērtēt to, izšķirties, kas no tā noraidāms un kas atzīstams un pieņemams arī padomju cilvēkam. Tas ir svarīgi, bet ar to vien nepietiek. Nepietiek konstatēt, ka zināma autora zināms darbs paturams, ja praksē tas lasītājiem nav pieejams. Literārā mantojuma apgušana praktiski ir nobeigta tikai ar tā publicēšanu. Kas šai ziņā panākts pie mums?

Sāksim ar folkloru — chronoloģiski vecāko literatūras daļu. Folkloras publikāciju ir gaužām maz. Jāsaka, ka mums ir tikai doc. J. Niedres sakārtotā pasaku izlase 4 grāmatās (ja neskatīta dažus pasaku izdevumus jaunāko klašu bērniem). Bet republikā taču ir Folkloras un etnografijas institūts! Vai ir pareizi, ka šīs iestādes darbība aprobežojas ar «tīro» zinātni (izdots viens šā institūta rakstu krājums), bet nekas netiek darīts, lai folkloru kļūtu pieejama masām? (Runa iet par literārā mantojumu, tāpēc neskaršu padomju folkloras publicēšanu, kas, blakus minot, arī ir pārāk gausa.) Zināms, lielākajās bibliotēkās ir vēl saglabājušies Barona, Lercha-Puškaisa, Smita, Birkerta u. c. agrāk izdotie folkloras kopojumi, bet, pirmkārt, šos sakopojumus reti kur vairs atradīsim, otrkārt, tajos ievērotie izvēles, sakārtojuma un interpretācijas principi vairs neatbilst mūsu zinātnes prasībām, treškārt, tieši Padomju Latvijas pastāvēšanas gados savāktā folkloras variāntu skaits ir varenī audzis, un tie, protams, nav reprezentēti vecajos izdevumos.

T. s. tautas atmodas laikā literatūra mūsu grāmatniecībā reprezentēta tikai ar 2 grāmatām — brāļu Kaudziņu «Mērnīku laikiem» un Pumpura «Lāčplēsi», bet Jura Alunāna, Ausekļa,

Pumpura u. c. dzejas joprojām nav guvušas Latvijas Valsts izdevniecības ievērību. Jaunā lētā iespiedumā būtu jāizdod arī «Lāčplēsis», jo 1947. gada izdevums bija pārāk dārgs.

Arī vēlāko literatūras periodu rakstnieku darbi vēl nav pietiekami izdoti. Mums gan ir Apsīšu Jēkaba, Blaumaņa, Deglava, Doku Ata, Pērsieša, Plūdona, Rozīša un Valda grāmatas, bez tam LVI 1953. gada plānā paredzēta izdot vēl Poruka realistiskos stāstus. Taču tas par maz. Piemēram, savā laikā notika vesela diskusija par Brigaderes literārā mantojumu, bet vēl šodien mēs konkrēti neko no Brigaderes neesam mantojuši. Nav nekas izdots arī no Treimāņa, Aspazijas u. c. rakstnieku mantojuma.

Samērā plašāk padomju lasītājiem pieejamas revolucionāro rakstnieku grāmatas: Ed. Veldenbauma, Sudraba Edīza, Paegles, Arāja-Bērces, Eferita Klusa, Linduļa, Grīziņa. Tautas dzejnieka Raiņa kopoto rakstu pirmās padomju izdevums noslēgts, taču tur neatrodam tik daudz, cik būtu vēlējušies. Tiesa, redakcija nevarēja vienkārši pārdrukāt kādreiz Aspazijas izdotos, bet ar oriģinālu vēl nesalīdzinātos materiālus, toties Raiņa tuikojumus gan varēja leviņot visus jau šini kopoto rakstu izdevumā. Ir iznācis pilnīgs Tautas rakstnieka E. Birznieka-Upīša kopoto rakstu izdevums, turpinā iznākt Tautas rakstnieka A. Upīša kopotie raksti, bet, šķiet, nav nevieta vēlēties, lai tiktu izdoti rakstu kopojumi vai plašākas izlases no Tautas rakstnieka V. Lāča un Tautas dzejnieka J. Sudraba kaima daiļrades.

Te varētu pieminēt arī literatūras kritiku. Kāpēc, piemēram, netiek publicēta J. Jansona-Brauna publicistisko darbu izlase? Šā progresīvā kritiķa darbu kopums jau priekš gadu desmitiem izpirkts. Vai vainīgs aizspriedums, ka kritiķu kopotie raksti masām nav vajadzīgi?

V. Alnis

Vai tā jārikojas ar tipveida projektu?

Tipveida projektu plaša pielietošana dziļi iesakņojusies mūsu celtniecības praksē, tā ir viens no svarīgākajiem priekšnoteikumiem projektēšanas un celtniecības darbu palētināšanai. Reizē to var izmantot kā iedarbīgu līdzekli, veidojot mūsu pilsētu arhitektūras ansambļus. Tādēļ lieki diskutēt par jautājumu, vai arī celtnēm Rīgā pieļaujami tipveida projekti. Bet var runāt un jārūnā par to, kur un kā tie lietoti un lietojami.

Pakāvēsimies tuvāk pie konkrēta gadījuma. Jaunajai vidusskolai ēkai pie 21. jūlija laukuma bija visas iespējas kļūt par izteiktu vesela rajona rotu un lepnumu, jo sevišķi kontrastā ar tuvumā esošajiem konstruktivisma laikmeta rediviem (kino «Teika» u. c.). Bet...

Skatījās, kas ēkai tuvojās no 21. jūlija laukuma puses, nepatīkami pārsteigts redz maz izteiksmīgu «ētas» fasādi, ko nozīmīgu padarīt veltī cenšas frontoni virs diviem trešā stāva logiem un volūtām balstītie vaļņģojošie parapeti virs abiem sānu rīzoliem. Celtnes arhitektoniskā izteiksmīgākā, kompozicionāli skaidrāka fasāde paversta pret pagalmu. Jaunā, staltā skola nepārprotami «pagriezusi muguru» laukumam un pilsētas galvenajai magistralei — Lepina ielai.

Kā varēja gadīties, ka pielasts tik klūdains novietnes traktējums? Varbūt vainīgs ieradīts apbūves zabolā? Zinām taču, ka jaunceltņu iekļaušana pilsētas apbūvē bieži ir cietis rīkstis. Šoreiz par to nevar būt runa. Laimdotas, Alžkrankles un Tālivalda ielu norobežotais trapeceveida gruntsgabals ar savu leslastījumu rajonā un iekšējā plānojuma iespējām

rada ļoti izdevīgus apstākļus, kādi ir retai Rīgas skolai.

Varbūt mums darišana ar projektu autora nemākulību? Arī tam negribam ticēt; autors celtnes idejiski mākslinieciskajā lēcē un izvēlē atēstē sevi kā teltam specialīstu, kas pazīst kultūras mantojumu un padomju arhitektu jaunrades metodi. Iebildumus varētu celt vienīgi pret doriskām kolonnām pie ieejas, kuru izveidojums neglīts.

Lietā tā, ka mūsu priekšā ir nevis individuāls projekts, bet tipveida projekta pīslastījums. Ievērojot stingro prasību, ka ēkas galvenā fasāde ar klasēm jāorientē pret dienvidiem, kļūst skaidrs, ka arhitekts-pīslastītājs pie vislabākās gribas un prasmes neko radikāli nevarēja grozīt.

Taču jautājumu bija iespējams risināt, neapejot padomju pilsētībūvniecības elementārās pamatprasības. Ja arī pašreizējai skolas novietnei piemērotāks tipveida projekts nebija atrodams, pašu skolas ēku varēja novietot citur. Taču 21. jūlija laukuma apkaime daudz brīvas, neapbūvētas zemes, arī nekāds stingri izstrādāts rajona izbūves projekts vēl nediktē skolas ēkas novietojumu. Ja kādu sevišķu apsvērumu dēļ pašreizējā novietne tomēr liktos vispiemērotākā, tad, neatrodot tai piemērotu skolas tipveida projektu, vajadzēja izšķirties par individuāla projekta izstrādāšanu.

Pašreizējā novietojumā skolas ēkas arhitektoniskā iedarbe jūtami maznāta, un arhitektiem, kas risinās tuvākās apkārtnes ansambļveida apbūvi, uzdots grūti atslēināms uzdevums.

G. Priede
V. Susts

Gatavosimies jauno autoru seminaram

Lai sekmētu nemitīgu latviešu literatūras uzplaukumu, ir jārūpējas par jaunu rakstnieku kadru audzināšanu. Kā viens no svarīgākajiem pasākumiem šī uzdevuma veikšanai ir ik gadus sarīkotie jauno autoru semināri Latvijas Padomju rakstnieku savienībā.

Jaunais literāts, kas piedalās semināra darbā, šē redz sava sacerējuma stiprās puses, šē viņam norāda arī uz trūkumiem. Stāstu, dzejoļu, poemu, lugu un romanu satura un formas analīze, ko pieredzējušu rakstnieku vadībā veic praktiskās nodarbībās, sniedz vērtīgu radošu ierosmi, palīdz apgūt literārā darba meistarību. Bez tam semināros ik gadus nolasa virkni lekciju par svarīgākām literatūras un rakstnieka darba meistarības problemām. Jauno autoru nodarbības noslēdzas ar plašāku jauno autoru vakaru, kurā semi-

nāra dalībnieki nolasa savus labākos darbus. Daudzi jaunie literāti, kas regulāri ar saviem darbiem piedalījušies iepriekšējo gadu semināros, te guvuši radošu pamudinājumu. Pēc tam sadarbojoties ar redakcijām, Rakstnieku savienības radošā darba sekcijām un konsultantiem, šie autori ir tik strauji auguši, ka šodien jau veidojas par īstiem rakstniekiem. Viņu darbus bieži mēs varam lasīt republikas laikrakstos un žurnālos, šo jaunākās paaudzes literātu darbība rakstniecībā šodien jau kļūst tik nozīmīga, ka vairāki no tiem jau uzskatāmi kā nopietns papildinājums latviešu padomju rakstnieku saimei.

Tomēr līdzšinējais jauno autoru audzināšanas darbs vēl arvien nav pietieciņi nostādīts. Vēl arvien kā skaidrīski, tā arī kvalitatīvi rakst-

nieku kadri aug pārāk lēni. Tai pašā laikā rajonu centros, daudzās rūpnīcās un kolchozos, mācību iestādēs, kultūras namos, klubos, pašdarbības pulciņos, slēnas avižu redakciju aktīvos — izlīzīs no tautas masām nākošie jaunie literāti, kuru sacerējums vairāk vai mazāk jau saskatāms literārā talanta iezīmes. Lūk, tieši no šīm rezervēm tad arī varēs izveidoties jaunie rakstnieku kadri.

Latvijas Padomju rakstnieku savienība jauno autoru semināru šogad sārīko laikā no 26. līdz 31. oktobrim. Visiem jaunajiem autoriem, kas vēlas piedalīties seminārā, savi romāni, stāsti, lugas, poēmas un dzejoļi jāiesūta Latvijas Padomju rakstnieku savienībai (adrese: Rīgā, Kr. Barona ielā 12) līdz š. g. 1. oktobrim.

PASTIPRINĀT CIŅU PAR ANSAMBLI

Sakarā ar Daugavpils teatra viesizrādēm Rīgā

Daugavpils Krievu Dramas teātris pastāv jau deviņus gadus. Radoša kolektīva mūža tas nav īss laiks. Deviņus gadus var padarīt ļoti daudz. Ja par mērķi ņemam paveiktā darba daudzumu, tad jāsaprot, ka Daugavpils teātra kolektīvs strādājis intensīvi un auglīgi. Iestudēts liels skaits padomju dramaturģijas labāko darbu, nav aizmirsta arī klasika. Pavisam inscenētas septiņdesmit sešas lugas, kuru izrādes noskatījušies vairāk nekā 700.000 cilvēku. Arī Rīgā Daugavpils teātris ir sistematiski viesies. Rīdzinieki tā sniegumu skatījuši jau četras reizes. Tātad kvantitatīvi rādītāji teātrim ir visai apmierinoši. Taču ar darba kvalitāti stāvoklis ir sliktāks. Runājot atklāti, jāsaprot, ka Daugavpils teātris savos deviņos pastāvēšanas gados vēl nav spējis īsti pārvarēt tapšanas, augšanas grūtības.

Rīgā daugavpilieši šoreiz rādīja sešus inscenējumus — J. Galana lugu «Zem zelta ērgļa», K. Krapivas satirisko komediju «Kas smejas pēdējais», A. Sofronova lugu «Citiādi dzīvot nevar», V. Guseva Irisko komediju «Pavasaris Maskavā», I. Karnauchovas un L. Brauseviča lugu «Sārtais zieds» un A. Moreto komediju «Dzīvais portrets». Šis daudzpusīgais, interesantais, visumā saturīgais repertuārs jāva Daugavpils teātra kolektīvam pārlicinot parādīt savas stiprās puses, deviņos pastāvēšanas gados gūtos sasniegumus, lai pašā laikā atklādams arī virkni būtisku trūkumu, kuru pārvarēšanai mobilizējama kolektīva uzmanība un radošā enerģija. Tādēļ par trūkumiem jārunā vispirma kārtā.

Valrums Rīgā redzēto izrāžu liecināja, ka Daugavpils teātris vēl nav spējis izveidot saliedētu ansambli. Bija daudz spilgtu, zīmīgi veidotu tēlu, bet visam tam, ko šie tēli darīja un runāja, bieži vien trūka mērķtiecības, idejiskas skaidrības. Sevišķi uzskatāmi ansambļa trūkums izpaudās J. Galana, K. Krapivas un A. Sofronova lugu uzvedumos.

Piemēra dēļ aplūkosim sīkāk lugu «Citiādi dzīvot nevar» inscenējumu. Tā ir ļoti aktuāla, politiski saasināta luga, kas paver nelielu, bet raksturīgu ainu no Vācijas Demokrātiskās Republikas darbājošu dzīves. Luga redzam dažādus cilvēkus — tie darbojas nobrieduši, rūdīti cīnītāji, kuri ne tikai pašī aktīvi ceļ jaunu, pilnvērtīgu dzīvi savā republikā, bet ved arī sevī plašas masas; sastopamies arī ar tādējiem laudim, kuri tikai ar pūlēm atbrīvojas no vecajiem ieskaļiem un ierastām, ļoti lēni, pārvarot milzīgu iekšēju pretestību, iekļaujas progresīvo vāciešu rindās; uz skatuves redzam arī tautas ienaidniekus — bijušos hitleriešus, kas tagad paklausīgi izpilda amerikāņu imperialistu noziedzīgos uzdevumus, spiego, riko diversijas. Tik dažādu cilvēku līdzdalība lugā tēlotājos notikumos nelabvēlīgi izsauc asus, dramatisks cīņus un konfliktus, kuros atklājas cilvēku raksturi, viņu morālās īpašības. Un aiz visa tā reļefi izceļas vadošās līnijas, kas rāda vācu tautas ceļu uz patiesu demokrātiju un brīvību. Skaidrs, ka luga, kurā izvirzīti tik nopietni jautājumi, jāspēlē ļoti nopietni, dramatiski. Dala aktieru tā arī dara. Tādu dziļi realistisku, rūpīgi izraudzītiem izteiksmes līdzekļiem veidotu tēlu radījis, piemēram, aktieris N. Osmolovskis. Viņa Kārlis Milcs patiešām redzam vecu komunistu un krietnu tēraudkausētāju, kuram ģimenes, darba un sabiedriskās intereses organiski saliedējušās vienotā interešu kompleksā, kur galvenā iezīme ir liels patriotisms. Pēc savām garīgajām īpašībām Kārlim Milcem ļoti radniecīgs, tikai, gluži dabiski, straujāks, ekspansīvāks ir viņa dēls Rudis, kuru tāpat ar lielu prasmi un takti izjūtu notēlojis A. Tjurins. Lugas nopietnā, dramatiskā noskaņā atbilstoši tēlo arī L. Radčenko (Kārlis Milcs sieva Marta), Z. Kudrjašova (Rudis Milcs sieva), P. Sobols (Inženieris Teodors Grube) un virkne citu aktieru, tai skaitā arī aktīse J. Koreneva, kas tēlo apbrīnojamu temperamentīgo, sprigano Kārla Milces meitu Klaru. Arī dramā var būt un ļoti leģers, kā saka, jautri personāži, tikai to raksturošanai jāizvēlas žanram atbilstoši paņēmieni.

Bet šai inscenējumā ir vesela rinda tēlu, kas, šķiet, šurp atnākuši no pavisam cita žanra lugas. Viskrāsāk tas izpaužas rūpnīcas ārsta Eduarda Hofmana tēlā, kura radīšanai aktieris V. Skibinskis izmantojis skaidri vovilekus izteiksmes līdzekļus. Lugas žanram neatbilst arī laboratorijas priekšnieka profesora Valtera Reiberģa tēls. To veidojis viens no Daugav-

pils teātra redzamākajiem aktieriem LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks N. Farinovskis. Gribēdams parādīt, ka sirmā profesora girds, kaut arī silma, vēl vienmēr ir jauna un pukst vienā ritmā ar visas vācu tautas sirdi, aktieris ieslid nevajadzīgas galējības, ko ketē ar publiku. Uz reakciju skatītāju zālē mazliet spekulē arī tēraudkausētāja Paula Solca tēla veidotājs aktieris A. Puzeps un dažos atsevišķos skaļos — aktieris N. Altušers, kas tēlo rūpnīcas direktoru Kurtu Steigeru. Šie aktieri šķietami izvērījuši sevi izdevīgākā stāvoklī par pārējiem izrādes dalībniekiem — spilgti izceļas viņu prasme raksturot, veidot komiskos tēlus, viņu izdarības allaž pavada skatītāju aplausi. Bet visa izrāde no tā cieš. Autors doma pazūd nevajadzīgās detaļās.

A. Sofronova lugas inscenējumā redzējam vēl vienu žanram neatbilstošu tēlošanas paņēmieni. Runa ir par Kārla Milces dēla Franča tēlu, ko izstrādājis aktieris J. Sazonovs. Francis ir vāja rakstura cilvēks, savā laikā sapņojis ar hitleriešiem un tagad kļuvis par amerikāņu imperialistu dienieri — diversantu. Aktieris cenšas, lai šā nodevēja iekšējā pasaule skatītājam atklātos līdz pēdējam sīkumam. Viņš ar tādu uzcītību rakņājas pa nelielā netīro dvēseli, ka tēls sāk kļūt naturalistisks, nebaudāms.

Tātad vienā izrādē redzam triju stilu, triju tēlošanas veidu sajaukumu. Tas noticis tādēļ, ka uz skatuves ir atsevišķi aktieri, bet nav ansambļa. Cīņa par to, lai Daugavpils teātrim beidzot būtu ansamblis, tad arī ir pats pirmais uzdevums, pie kura atrisināšanas nekavējoties jāietājas visam kolektīvam, pie kam režisoriem jāklūst par šīs cīņas vadītājiem un karognesējiem.

Te vēl jāpiebilst, ka saliedēta ansambļa trūkums bija stipri jūtams ne tikai lugas «Citiādi dzīvot nevar» izrādē. Tikpat skaidri šis lielais Daugavpils teātra trūkums izpaudās arī citos inscenējumos, sevišķi J. Galana lugā «Zem zelta ērgļa» un K. Krapivas spožajā satiriskajā komedijā «Kas smejas pēdējais».

J. Galana lugā Padomju Dzimtenes nodevēju Belina un Cupoviča tēpi un grims, pa daļai arī kustības un stāja (aktieri N. Farinovskis un A. Puzeps) neviļus sauc atmiņā teātrim visai tālu stāvošo mākslas veidu — cirku, šai konkrētajā gadījumā — klaunu. Turpretim galvenā pozitīvā varoņa — Andreja Makarova veidotājs N. Zikovs tēla principālā ietī varonību deklarē tik neatlaidīgi (maz rūpēdamies par pierādījumiem), ka aizmirst Makarova cilvēciskās individualās īpašības, viņa garīgo pasauli, tai skaitā arī to, ka viņš no visas sirds mīl padomju meiteni Annu Rabčuku.

K. Krapivas lugā no ansambļa stipri vien izkrit pats galvenais tēls — viltus zinātnieks, avāntūrists Gorlochvatskis. Aktieris V. Skibinskis pārāk aizraujas ar komikas radīšanas iespējām, ko bagātīgi sniedz autora dotais teksts un situācijas. Un, aizrāvis ar joku taisīšanu, viņš aizmirst, ka visvienkāršākā loģika prasa, lai Gorlochvatskis izliktos par nopietnu zinātnieku, lai viņš izturētos nosvērti un soli, jo citādi īstie zinātnieki viņu drīz vien padzīs. Tāpēc arī iznāk tā, ka skatītājs gan pasmejas par V. Skibinska-Gorlochvatska izdarībām, bet lugas idejiskās jēgas izpratnei tas palīdz visai maz.

Arī šis kļūdas varēja rasties vienīgi tādēļ, ka Daugavpils teātri maz rūpējas par vienotu ansambli, ka atsevišķi aktieri savu personisko panākumu (tas īstenībā nav nekāds panākums) stāda pāri visas izrādes interesēm.

Bet kas tad jādara, lai šo lielo trūkumu novērstu?

Vajadzīgi, protams, daudzi un dažādi pasākumi, to vidū arī tādi, kas iesniedzas kolektīvisma, pienākuma un atbildības sajūtas audzināšanas novadā. Sos jautājumus vislabāk izšķirs un atrisinās pats teātra kolektīvs.

Bet Daugavpils teātra izrādēs bija novērojama tāda parādība, par kuru droši var teikt, ka tā pašlaik ir viens no nopietnākajiem šķēršļiem ceļā uz īsto ansambli un kur savs vārds sakāms arī skatītājam, visai sabiedrībai. Lieta tā, ka daudzi šai teātra aktieri neievēro skatuves mākslas elementārās meistarības prasības. Aktieris labāk vai sliktāk iemācās savu tekstu, savu darbības līniju, bet negrib klausīties, ko un kā runā partneris, savu rīcību nenostāda noteiktā atkarībā no partnera rīcības. Vārdi sakot, aktieri aizmirst, ka ikviens uz skatuves pateiktā vārds ir dialoga sastāvdaļa, nevis monologs, kā tas, diemžēl, bieži vien iznāk Daugav-

pils teātra izrādēs. So trūkumu pārvarēt var tikai neatlaidīgā darbā, vispirma kārtā neatlaidīgi strādājot pie K. S. Stanislavska daiļrades mantojuma studijām. Taču Daugavpils teātri ar Stanislavsku atziņu apgušanu nav viss kārtībā. Kolektīvā ir pat tādi locekļi, kas vienkārši ignorē attiecīgā mācību pulciņa nodarības.

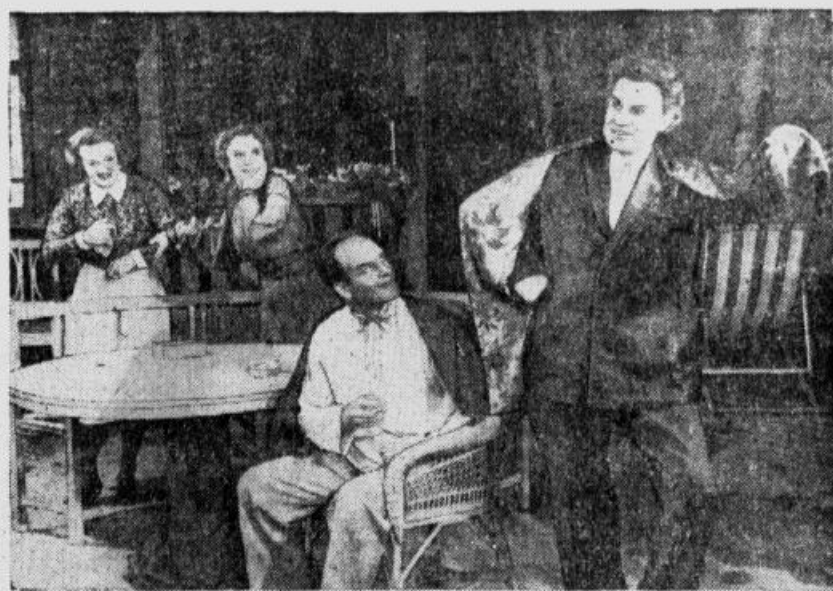
No tā, vai aktiera radītā tēls dzīvo uz skatuves atsevišķi, savrup, vai arī tas ir vienotas tēlu sistēmas sastāvdaļa, vienmēr ir un būs atkarīgs viss izrādes rezultāts. Nav iespējams izpildīt Stanislavska prasību par caurviju darbību, nevar radīt izrādi, kurā raksturi iedarbojas viens uz otru loģiskā mērķtiecībā un viens notikums ir cēlonis kādā cita notikuma izraisīšanai, galu galā pat labākajiem aktieriem nebūs pa spēkam pārlicinot, dziļi atsegt autora domu, — ja izrāde nebūs vienots, kopīgs mākslas darbs, bet gan atsevišķu, lai arī veikli darinātu, tēlu un mizanscenu mozaika. Bet lai izrāde kļūtu par monolitu mākslas darbu, tā jāveido kolektīvi, ikvienu inscenējuma elementu pakļaujot vienam uzdevumam — lugas idejas maksimāli pilnīgai aizvaidīšanai līdz skatītājam. Izejās punkta ceļā uz šo mērķi ir aktiera meistarības pacelšana tādā pakāpē, lai tas uz skatuves nespēlētu, bet dzīvotu autora radītajos apstākļos, un lai visi izrādes dalībnieki vienmēr un visur būtu cieši saistīti ar stiprām, kaut arī neredzamām saitēm.

Virzot aktieru meistarības celšanu uz šo mērķi, līdztekus atrisināties arī cits sasāpējais jautājums — Daugavpils teātra mākslinieki uzlabos runas kultūru, kas tagad ir visai zemā līmenī. It visās Rīgā redzētajās izrādēs gadījās vietas, kurām bija grūti izsekot tikai tādēļ, ka aktieriem bija neskaidra dikcija. Bet V. Guseva komedijas «Pavasaris Maskavā» un A. Moreto komedijas «Dzīvais portrets» inscenējumos atklājās, ka Daugavpils teātra aktieri ļoti vāji (ja tā var teikt — prozaiski) runā dzeju.

Kā redzam, trūkumi Daugavpils teātra radošajā darbā ir lieli un būtiski. Vai kolektīvam būs pa spēkam tos pārvarēt? Bez šaubām. Itin visās izrādēs redzējām, ka Daugavpils teātri ir daudz apdāvinātu skatuves mākslinieku. Tādi ir bez izņēmuma visi tie aktieri, pret kuriem šoreiz nācas vērsties ar visai skarbiem pārmetumiem. Tādi, protams, ir arī tie šai rakstā minētie (un arī neminētie) aktieri, kuru darbs nule notikušajās viesizrādēs izpelnījās pozitīvu novērtējumu. Tālab Daugavpils teātrim ir drošas radošās izaugsmes perspektīvas, un varam būt pārliecināti, ka nākamajā reizē daugavpilieši Rīgā viesosies ar lielākam sekmēm. Bet skaidrs arī tas, ka teātra kolektīvam daudz un ļoti nopietni jāstrādā, jāmācās, jāceļ meistarība. Augstāks līmenis vajadzīgs arī sabiedriskajai politiskajai audzināšanai kolektīva locekļu vidū. Lai Daugavpils teātrim nodrošinātu nemīnīto un straujai attīstībai iespējas, nepieciešams, lai palīdzība no Kultūras ministrijas puses būtu konkrēta un sistematiskāka nekā tā gādība, kas šim teātrim veltīta līdz šim.

Noslēgumā daži vārdi par viesizrāžu iztīrījumu Latvijas teātra biedrībā. Tas ir ļoti labi un vajadzīgi, ka pēc katra periferijas teātra viesizrādēm mūsu Teātru biedrība rīko tā radošā darba apspriešanu. Pieredzējuši speciālisti analizē atsevišķas izrādes, novērtē aktieru un režisoru darbu. Iztīrāto izrāžu dalībnieki tā var iegūt daudz vērtīgu atziņu. Taču tas iespējams vienīgi tad, ja attiecīgās apspriedes ir ļoti noorganizētas. Par Daugavpils teātra viesizrāžu iztīrījumu, kas notika pagājušo orldien, to grūti teikt. Referēja divi patiešām kompetenti referenti — Konservatorijas direktora vietnieks K. Jālnskis un režisors A. Leimanis. Bet, laikam tādēļ, ka savam atbildīgajam uzdevumam viņi nebija pietiekami sagatavojušies, referatos izteikti spriedumi un atzīmumi bija dažviet acīm redzami pretrunīgi. Nopēlumi un uzslavas dažkārt bija bez pierādījumiem. Tādēļ klausītāji — Daugavpils teātra mākslinieki — neleguva īstu skaidrību: kas viņu darbā bijis labs, kas sliktā? Nebija pareizi arī tas, ka apspriedes vadītājs Teātru biedrības valdes priekšsēdētāja vietnieks V. Bergmanis pat neierosināja, lai iztīrījumā izteiktos arī kāds no teātra aktieriem. Šoreiz tas bija sevišķi vajadzīgs, jo radās iespāids, ka kolektīvā ir nobriedis ne viens vien sasāpējais jautājums, kuru bez sabiedriskās domas lejušķāšanās grūti atrisināt. Šie jautājumi palīka noskaidrt.

J. Paberzs

Akademiskajā Dramas teātri iestudēta L. Leonova komedija «Vienkāršais cilvēks». Attēlā: S. Grisle (Paraša), L. Erika (Vera), A. Videnieks (Svekolkins), E. Zile (Ladigins) V. Lavrentjeva uzt.

Jauno darba cēlienu uzsākot

LPSR Valsts Akademiskais Dramas teātris 29. augustā atklāja sezonu ar Pāvila Roziša un Voldemāra Sauleskalna lugu «Ceplis». Teātris, sekojot iepriekšējo gadu paraugam, vasarā viesojās mūsu republikas pilsētās un laukos ar Staļina premijas laureata Leonida Leonova komediju «Vienkāršais cilvēks» un Džona Flečera komediju «Spāņu priesteris». Viesizrādes teātra kolektīvs guva daudz ierosmes turpmākajam darbam un skatītāju konferencēs saņēma vērtīgus padomus, kas palīdzēs novērst līdzšinējos trūkumus. Sevišķi atsaucīgi skatītāji uzņēma L. Leonova komediju «Vienkāršais cilvēks», kuras pirmizrāde Rīgā notiks 4. septembrī. Luga stāsta par padomju cilvēku draudzību, mīlestību, darbu, ģimeni un atklāj arī vērtīgu cilvēku vajības un kļūdas, parāda, cik sīkmaina un neliela ir to cilvēku dzīve, kas tīko tikai pēc slavas un goda. Ievērojamu vietu komedijā ieņem mīlestības problēma. Autors liek izsekot jaunā zinātnieka Alekseja Ladigina un viņa līgavas Kiras attiecībām. Kira, kas kādreiz savā dzīvē izdarījuši kļūdu, izvēloties par savu draugu nevērtīgu cilvēku, beidzot ar lielu aizrautību iekļaujas jaunās dzīves veidošanā. Annuška — jauna meitene — arī iemīl Alekseju, bet spēļ no tā atteikties, jo nevēlas dibināt savu dzīvi, saārdot citu cilvēku laimi. Lugas darbība noris pie ievērojama operdziedātāja Dmitrija Ladigina ģimenes pavarda un bagāta skaistiem dialogiem, liriskās ainas šeit mīļas ar dramatiskiem skatiem, cilvēku raksturi atklājas nevis deklarācijās, bet darbībā.

Komedijas režisors — LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks Herberts Zommers, skatuves gleznotājs — Kārlis Sprancis. Galvenajās lomās: LPSR Tautas māksliniece, Staļina premijas laureāte Anta Klints — Konstancija (dublē Helena Romanova), LPSR Nopelniem bagātie mākslinieki, Staļina

premiņas laureāti Alfreds Videnieks — Svekolkins, Lilijs Erika — Vera Artemjeva, Edgars Zile — Dmitrijs Ladigins, Baiba Indriksone — Annuška (dublē Eleonora Dūda), Sigrida Grisle — Paraša, Jānis Kubilis — Aleksejs, Vilma Vārva — Kira u. c.

Patlaban teātris sācis iestudēt divas lugas: R. Blaumaņa komediju «Launais gars», A. Čechova komediju «Kīšu dārzis». R. Blaumaņa komedijas «Launais gars» režisors — Alfreds Amtmanis-Briedītis. Galvenajās lomās: Konrads Kvēps (Mantrausis), Staļina premijas laureāti Oļita Starka-Stendere (Jāņa māte) un Kārlis Klētnieks (Jānis), LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks, Staļina premijas laureāte Olga Lejaskalne (Anna), Arnolds Liniņš (Andrievs), Eleonora Dūda (Ieva), LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks Voldemārs Svārcs (Abrams) u. c.

1954. gadā atzīmēs A. Čechova naēvs 50. gadadienu. Šim notikumam teātris izvēlējies vienu no labākajām rakstnieka komedijām — «Kīšu dārzu». Lugas režisors — Aleksandrs Leimanis. Galvenajās lomās: LPSR Tautas māksliniece, Staļina premijas laureāte Anta Klints (Rapevska), LPSR Nopelniem bagātie mākslinieki, Staļina premijas laureāti Alfreds Videnieks (Gajevs) un Zanis Katlāns (Lopachins), Staļina premijas laureāte Lidijsa Frelmane (Varja) un Velta Līne (Sarlota Ivanovna), aktieri — Baiba Indriksone (Ana), Jānis Kubilis (Trofimovs), Kārlis Sebris (Jepichodovs), Alfreds Jauņš (Firs) u. c.

Teātra galvenais režisors LPSR Tautas mākslinieks, Staļina premijas laureāts A. Amtmanis-Briedītis kopā ar rakstnieku V. Sauleskalnu strādā pie LPSR Tautas rakstnieka, Staļina premijas laureata Viļa Lača romana «Uz jauno krastu» dramatisējuma.

Gunārs Treimanis, LPSR Valsts Akademiskā Dramas teātra literārās daļas vadītājs

Jaunas filmas

«Viņi bija pieci»

Ja ienāktu prātā dažos vārdos atstāstīt jaunās franču filmas saturu, tad vislabāk te noderētu pazīstamais sakāmvārds «Cilvēks cilvēkam vilks». Lūk, kapitalistisko dzimļu nepielūdzamais likums; tajos nav nekā cilvēceka — ne draudzības, ne mīlestības, pat ļaunu elementārākajām attiecībām šeit piemīt zvēriski raksturs. Filmā «Viņi bija pieci» vērtība meklējama tajā apstākļi, ka tā ļoti patiesīgi, bargi un spēcīgi attēlo kapitalistisko dzīves veidu. Viņi bija pieci — nešķīrām frontes draugi, kas sveķi un vesēli atgriezās no kara. Pāriet tikai īss laiks sprīdis, un, lūk, divi jau atraduši nāvi, trešais nokļuvis cietumā. Iziet sveķā tikai divi — godi-

gals darba rūķis, pastnieks Zans un bagātais ariokrats Filips. Bet vēl pirms tam sarst viņu draudzība, tiek lauztas mīlētāju sirdis...

Kā tas varēja notikt, ka šie brašie, spēka pārpilnie, cerību apgarotie jaunie cilvēki tik nejdzīgi iet bojā? Uz šo jautājumu filma nesniedz tiešu atbildi, tā izriet no pašas darbības. Un tieši šajā apstākļi izpaužas filmas mākslinieciskā vērtība. Nevar būt šaubu, ka visi skatītāji atradīs pareizo atbildi: īstais vaininieks ir nežēlīgā ekspluatatoru iekārta ar tās teraūšanas un peļņas kultu.

Filmu radījuši talantīgi mākslas darbinieki. Scenarija autori M. Zurdans un P. Larošs, režisors Zaks Pīnoto, operators Z. Lemars, komponists Z. Pariss un viss ļoti veiksmīgi komplektētais aktieru ansamblis savu uzdevumu veikusi ar lielu degsmi, pācēluši filmu līlas psiholoģiskas traģedijas līmeni.

Filmā daudz spilgtu, atmiņā paliekošu epizodu. Tajā nav skaidri izvērstas pretamerikaniskās sīzeta līnijas, bet autori ar dažiem kadriem pārlicinot atklāj jaunizcepto okupantu īsto seju. Tikpat smalki un spilgti filmā parādīts godīgo franču darbāložu nāids pret nodevējiem, kas karā laikā sadarbojušies ar hitleriešiem.

L. G.

FELETONS

PARUNĀSIM PAR PLATMAĻĒM

Zinātniskās domas vēsturē atrodams lappuses arī par platmaļi. Kā jau tas pienākas, laudis stridējis par fasonu, modēm, par pašu platmaļi un tās neatņemamajiem atribūtiem — lentēm, spalvām, adatām un citiem priekšmetiem, kas laikmetu gaitā greznojuši dažādu tautu galvas segas. Jā, stridējis daudz un neatlaidīgi, taču viena jautājuma visi allaž bija vienprātīgi: platmaļem jābūt teicamas kvalitātes. Tās vienmēr bija un būs. Mēs šo nostādni pārvītrojam tāpēc, ka mūsu pašu pilsētā atradusies laudis, kuriem šī vienprātība platmaļu jautājumā nav prātām. Fakti stāsta, ka šie laudis ražo sliktas kvalitātes platmaļes. Un šiem faktiem ir sava vēsture, par kuru der parunāt.

1953. gada jūnijā Vissavienības Tirdzniecības palātas Latvijas nodaļas Ekspertu padome rīkoja Rīgā ražoto galvas segu skati, kurā piedalījās arī Rīgas Galvenā universitāte gatavo apģērbu nodaļas vadītāja b. Smirnova un citi Latvijas lielākā tirdzniecības uzņēmuma darbinieki.

Viņu piedalīšanās šajā apspriedē nav nekāda nejaušība. Platmaļes ceļš no fabrikas līdz pircēja galvai nosprausts caur veikalu. Tirdzniecības darbiniekiem šai ceļā jāpilda tāds pats pienākums kā gaismas signālam automašīnā. Ar cieņu tiem jāieslēdz zaļā gaismā, kad krustojumam tuvojas teicamas kvalitātes platmaļes.

Bet, lūk, skatēs gaitā fabrikas «Rīgas Cepure» ražoto platmaļu ceļā pēkšņi ledēgās sarkanā gaismā. Stop! Šīs platmaļes neatbilst standartam.

Ja šīs platmaļes varētu runāt, tās izklāstītu bēdīgu stāstu, kā fabrikas vadība, nerēķinādams ar patērētāju prasībām, izlaiž zemas kvalitātes produkciju. Bet platmaļes klusēja. To izskats bija tik bēdīgs, ka arī bez vārduem viss likās skaidrs.

Ari šajā sanāksmē slēdziens bija vienprātīgs: fasonu par maz, darbs rupjš, kvalitāte apšaubāma.

Saskaņā ar šiem slēdzieniem pieņēma rezolūciju. Uzņēmumu vadītājiem izteica nopietnu nopelumu un uzdeva uzlabot augšminēto produkciju, ražot

teicamas kvalitātes galvassegas, kas atbilstu mūsu pircēju augstajām prasībām. Vai viss tas nonāca līdz uzņēmumu vadītāju apziņai? Jādama gan.

Lai vai kā, 29. jūnijā PSRS Viegļās un pārtikas rūpniecības ministrijas Vilnas rūpniecības galvenās pārvaldes priekšnieks b. Gusevs paziņoja no Maskavas, ka «fabrikas «Rīgas Cepure» direktoram dots norādījums nekavējoties spert nepieciešamos soļus galvassegu kvalitātes uzlabošanai».

Nekavējoties! 29. jūnijā! Sodien 30. augusts. Divi mēneši, kas liecina par to, cik steipjams jēdziens ir «nekavējoties».

Kas tad noticis šo divu mēnešu laikā?

Visas šīs sešdesmit dienas uzņēmumi turpināja nodot, bet Rīgas Galvenās universitātes turpināja pieņemt pārdošanai drūmas krāsas platmaļes, greizi šūtas cepures no smilšpapīru atgādināša auduma. Šīs platmaļes un cepures ne tikai pieņēma pārdošanai, augstā tās pat eksponēja izstādē un izslavēja kā pilnvērtīgu preci.

Kā lai nosauc šādu Rīgas Galvenās universitātes darbinieku rīcību? Kā gatavo apģērbu nodaļas vadītāja b. Smirnova apvieno savu amatu ar Ekspertu padomes locekļa lomu? Kāpēc platmaļes, kuras apstādina gaismas signāls, varēja izlīdēt pa aplinķus ceļiem un, ignorējot sarkano gaismu, sveikas un veselās iebraukt Galvenajā universitātes? Vai tiešām b. Smirnova, brāķējot platmaļes ar labo roku, plaši atvēra tām veikala durvis ar kreiso? Kas atbildēs uz šiem jautājumiem?

Fabrikas «Rīgas Cepure» direktors b. Pričepo apgalvo, ka Rīgas Galvenās universitātes šogad nav izbrāķējis nevienu vienīgu fabrikas ražojumu. Ko tas liecina? Ne jau par fabrikas produkcijas augstvērtīgu kvalitāti, bet vienīgi par to, ka Galvenā universitātes darbinieki nav stingri savas prasības, ka tie paver ceļu brāķim uz veikala noliktavām un plauktiem.

Vai b. Smirnova gribētu apgalvot pretējo?

G. Gaujmalis

Dažas piezīmes par dzeju 1953. gada «Karogā»

A. SLIEDE

cības tematikas nozarē šai pusgadā ir jaunie dzejnieki Alfrēds Krūklis un Vizma Belševica.

A. Krūkli kā Latvijas republikas darba dzīves tēlotāju ar atsevišķiem iepriecinošiem sasniegumiem pazīstam jau no dzejoļu krājuma «Pavasaris dzimtenē». Tai pašai tematikai — Rīgas jauncelsmei, latviešu un krievu tautu draudzībai veltīts arī A. Krūkļa dzejoļu cikls «Tautas pils» (5. nr.). Dzejnieks te mēģinājis atspoguļot kolchoznieku nama tapšanas procesu, pašu celtnieku pārdomas un pārdzīvojumus sakārā ar to. Kā mākslinieciski noapaļotais no cikla dzejoļiem minams «Uz sastātnēm», kas valdzina lasītāju ar vienkāršo, konkrēto tēlojumu, vingro sīzeta risinājumu. Taču ne viscaur A. Krūklim izdevies iabi iecerēto tematu mākslinieciski pilnvērtīgi atspoguļot, pārkausiēti poetiski izteiksmīgos tēlos. Tā, piemēram, bāls, pelēcīgs ir cikla ievaddzejoļis «Arhitekta iecere», kuram nav leģēja sprauguma, izteiksmes līdzekļi visparastākie, jūtams, ka vietumis dzejniekam par izvēlēto tematu it kā pietrūkst ko teikt. Ko dod lasītājam, piemēram, šāda vārda satura patukšs, liekvārdīgs vēstījums par nākamās tautas pils iemītniekiem — zemniekiem:

Kā putni tie salidos, sanāks,
Un stāstīs, kā ražas guva.
Lai citu gadā
Dzimtenē manā
Kā okeāns vijotus drūvas.

Vēlams, kaut jaunais dzejnieks, atbilstot savu izteiksmes īpatnību, atbilstot nosodātajiem, apnicīgiem dzejas tēliem (piemēram, «kā zvaigznes degs logu rūtīs») vai citu dzejnieku dzejā sastopamiem salīdzinājumiem, piemēram, «kam zarus sudrabinās zīles viz» (Sudrabkalnam, Ķempeļi).

Iejūtīga vērojuma un mākslinieciskā tēlojuma spējas uzrāda Vizmas Belševicas dzejoļu cikls «Lēpingrada» (1. nr.). Gar lasītāja acīm te aizslīd varonīgās pilsētas celtniecības darba ainas. Liriski ziemeļnieciskās dabas un vēsturisko atmiņu zīmējumi, uz kuru fona vietuņš asāk ieskicēti arī atsevišķu padomju cilvēku tēli. Redzam, kā strādnieki padomju māti, kurās skumjais skats šķiras no karā kritušo dēlu kapenēm, bet acis kļūst bargas kā negaisa mākoņi, minot kara kurējus. Redzam padomju lidotāju Ermitažu, kas «daili sev smējas, pirms tālu braucienu sāk», ielenktās Lēpingradas iemītnieku, kas blakus partijai biedra kartelī rūpīgi glabāto vienīgo maizes šķēli atdod kaimīņiem mirstošajam bērnam. Vietumis ciklā, it īpaši dzejoļi «Varoņlaiks», dzejnieci nav izdevies pārvarēt zināmu deklarativismu, sniegt dzīvu poetisku tēlojumu. Atzīmējama V. Belševicas samērā vijīgā valoda, veiksmē izmantot pagrūtās trijzīlību atskapas (dzejoļi «Vīlcēnā»).

Uz konkrētu vērojumu pamata izauģuši M. Ķempes elektroarmatūru rūpnīcas strādniecēm veltītais dzejoļis «Gaismas slēgs» un dzejoļi «Kugu būvētāji» (6. nr.). Ķempes dzejoļos iedzīvīti pacelta socialistiskā darba tema. Viņa mazāk atsedz padomju cilvēka pārdzīvojumu tieši darba procesā, bet to ties vairāk sniedz lirisku viņa veikuma apceri, reizē paceļot dzižu nozīmību arī pašu darba darītāju. Daudzas rōkas

rada siku lietu — elektrības slēgu, kam ir jāatrasa lielais spēks:

Ar aizturētu elpu
Es noraugos. Un pēkšņi tūkstoš telpu
Man atveras, kur spožums līs,
Tiklīdz šo mazo slēgu rōkas piespiedīs,
Lai apmirdzētu tos,
kas strādā, mēdās, mīl un dzīvo
Šai darbaļaužu zemē. Gaisma plīvos
Pār viņu darbiem, domām, sapņiem,
valodām.

Kompozicionāli interesantāk par minētajiem veidots M. Ķempes Lēpina nāves dienas atcerēti veltītais dzejoļis «Lēpina paceltā rōka» (1. nr.), kur celtniecības dzīves gleznām idejisku vienību un mērķtiecību piešķir gan vairākkārt dzirdēts, taču Ķempes dzejā svaigi atveidots konkrēts, dinamisks dzejoļa pamattēls — Lēpina pret tālēm paceltā rōka.

Tematiski spraigs un mākslinieciski gaumīgi darināts ir J. Silazara dzejoļis «Pirmāis rīts atvaļinājumā» (6. nr.), kas vienkāršās realistiskās gleznās parāda jaunās topošās padomju mātes gaisto, laimīgo ikdienu. Izteiksmīgs ir A. Skālbes «Namiņš», kur groteskā stilā, konkrētos tēlos atspoguļojas mūsu dzīves straujās pārmaiņas.

Dzīlākā idejiskā tvērumā atspoguļot padomju studentu dzīvi nav izdevies Montāl Kromai dzejoļos «Pirms eksāmena» un «Odensrozes» (6. nr.). Tiem parāk idiliska, vietumis sentimentāla nokrāsa. Kā senlaicīgā romānā izklausās, piemēram, rindas:

Pār zemi zvaigznes dzidru gaismu lej,
Lej pēmi padomju zemes studentei.

Tāpat izplūdis un maz ko par padomju studenta domu un jūtu pasauli pasaka arī dzejoļis «Odensrozes».

Lasītāju nepārliecina Jāzeps Osmaņa dzejoļos «Pēdējais sveiciens saulei» (2. nr.); samāksloti, nerealistiski notēlota levalnotā vada komandiera Li Su Nira atvaļināšanās no dzīves, kad pēdējais, atradams savu cīņas biedru vīdū, nesarūnājis vis ar viņiem, bet notur garu monologu saulei:

— Saule!
Lūk, mēs abi ejam dušā,
Abi noplūduši
Sāpju osinim...
Pāliec sveika,
Liesmotāja klusā!
Ne jau katrs ceļas,
Kas ver acis ciet, attālinoties.

Visumā dzejnieki apliecina labas spējas saskatīt un izcelt pašu svarīgāko padomju darbaļaužu dzīvē. Tomēr bieži vien lūtam, ka par izraudzītajām tēmām dzejnieki neprot rakstīt mākslinieciski interesanti, savijpojoši. «Karoga» kā masu audzinātāja izdevuma slējās gribētos redzēt vienīgi augstas kvalitātes dzeju, kas aizrautu ar savu mākslas spēku, atsedzot cildeno, apbrīnas un atdarināšanas cienīgu mūsu dzīvē, taču bieži vien vēl, diemžēl, sastopam sausas, garlaicīgas vārsmas, kas nespēj sasildīt lasītāju.

Robi jūkami arī tematikas ziņā. Pievērsoties galvenokārt pozitīvajam padomju dzīvē, galīgi novārtā palikusi satīra. Nesastopam 1953. gada «Karoga» numuros neviena oriģināldzejoļa, kas vērstos pret negatīvām, izskaucām parādībām rūpnīcu un kolchozu sadzīvē. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, arī miera cīņas tematika apskūsi.

Mūsu dzejnieku neatliekams uzdevums sniegt visos dzejas paveidos vēl kaujinieciskākus, idejiski mērķtiecīgākus un mākslinieciski pilnasnīgākus darbus, kas atbilstu pieaugošajam padomju tautas prasībām.

BRĀĻIEM KAUDZĪTĒM VĒLTĪTA IZSTĀDE

LPSR Valsts bibliotēkas Novadpētniecības nodaļas lasītavā atvērta brāļiem Kaudzītēm veltīta literatūras izstāde. Izstādē vispusīgi parādīta rakstnieku literārā un publicistiskā darbība. Sevišķa uzmanība veltīta klasiskajam latviešu realistiskās literatūras darbam — romānam «Mērnieku laiki». Izstādē eksponēts romāna pirmizdevums (1879. g.), pirmais mākslinieka

K. Brencēna ilustrētais izdevums (1913. g.), kā arī vēlākie izdevumi. Uzmanību saista «Mērnieku laiku» tulkojumi krievu valodā, starp tiem pirmais — 1880. gada laikrakstā «Rīzskij Vestņik».

Izstādītā arī vairāki rokraksti, kuru vidū interesants dokuments — Kaudzītes Matīsa rakstīts Vecpiebalgas ladarīšanas biedrības teātra komitejas

sēdes protokols (1878. g.) ar lomu sadalījumu N. V. Gogoļa lugas «Revidents» izrādē. No protokola redzams, ka Chjastakova lomu lūg spēlēt Kaudzītes Matīss.

Izstāde ilustrēta ar skatiem no «Mērnieku laiku» dramatizējumā LPSR Valsts Akadēmiskajā Dramas teātri.

A. Apinis

Iznācis žurnāla „Karogs” 1953. gada 8. numurs

Saturā raksts — Partijas vadībā uz jaunām komunisma uzvarām: Maksima Rijska dzejoļi — Partija (atdzejojis Andrejs Balodis); Vizbuļa Bērces romāns — Mēs — darba rūķi...; Vladimira Katjaka dzejoļi — Tēvam; Maijas Talvestes komedija 2 aktis — Tina (no Igaunu valodas tulkojis Johanness Vedrass); Osvalda Maurina dzejoļi — Skolēni sēj mežu; Michaila Zorina apraksts — Maskavas universitāte.

Kritikas un publicistikas nodaļā sniegti raksti: A. Karaganovs — Par pozitīvā tēla saasinājumu; Milda Losberga — Revolucionārā daļlitteratūra pirmajos latviešu strādnieku izdevumos (1898.—1907.); Fricis Rokpelnis — Dziesmu tekstu jaunrades jautājumi; S. Timenēks — Amerikāņu valdošā kultūra — imperialisma balsts. Kultūras un mākslas dzīves nodaļā sniegtas recenzijas: Iznācis Muiznieks — Latviešu padomju dzejas antoloģija; Jānis Niedre — Grāmata par amerikā-

nisko «civilizāciju». Teātriem un koncertzālēm veltītajā nodaļā ievietoti raksti: Liepājas Dramas teātra viesizrādes Rīgā; Mākslinieciskās pasārdarības skates; Simfoniskais koncerts Ķemeros.

Chronikā sniegti raksti: V. G. Korolēno (Simt gadu dzimšanas dienas atcerē); Rīgas teātris Tallinā; Vladimira Majakoveka piemīnā veltīts sarīkojums. Bibliografija.

Mūsu skaistās dzīves konkrētība

(Par Evalda Vilka stāstu «Cilvēks piedzimis» Karoga 1953. g. 4. num.)

Vēl pirmā lappuse nav aizšķirta, bet acu priekšā jau ataususi dzīva aina — jā, patiešām, Evalda Vilka stāsts «Cilvēks piedzimis» pieskaitāms pie sacerējumiem, kurus var lasīt ar kāpinātu interesi.

Stāsta autors, attēlojot zvejnieku dzīvi, personlgo salsta ar sabiedrisko, galveno uzmanību pievēršams mehāniskim Augustam Ozoliņam, viņa dēla dzimšanai un visam, kas ar to saistīts. Darba mīlestība, nerimstošs nemlera gars dzen zvejniekus nakts vidū jūrā, lai neatpaliktu no otrā kuģa. Kolektivismā un draudzības jūtas, visas sabiedrības rūpes par nākamā pilsoni, darba varonība, viss tas, stāsta kopā savīdamies, sniedz vispusīgu padomju dzīves ainu, kur katrā dzīvē tēla parādās gan pozitīvās, gan negatīvās īpašības. Viss tas galā atklāj padomju dzīves skaistumu, neapturamo attīstību. Stāsta noslēgumā pēc lielām pūlēm zvejnieki iegūst bagātu lomu, uzdzēr uz Ozoliņa dēla veselību.

Visrīlelāk lezmējas vecā jūrnieka Varapogas tēls. Istabā viņš «ievēlas», tūlīn apsežus uz ķebliša, žokeļcepuri vienai acij gandrīz vai pāri, otra nekustīgi raugās kapteinā — šis rindas it kā atver lasītāja priekšā Varapogas dvēseli, ļoti spīgti izceļot viņa garu, stingro raksturu. Atmiņā lesoležas arī Peldnaglas tēls. Šis cilvēks attēlots ar neatvairāmu humoru, viņa raksturošanai izmantotajiem piemērotu ātrienes aprakstu — sīks augums u. c. Diezgan rūpīgi lezmēts motorista Kapēpa raksturs. Tas ir cilvēks, kurš pazaudējis sleļu un noklīdīs, bet tagad, šīs dzīves skaistumu sajūti, taustās atpakaļ uz pareizā ceļa. Autors šo raksturu atklājis diezgan pārliecinoši. Jā, motoriste Kapēps nevarēja nesūkt, kad darba biedram Augustam Ozoliņam laime piepildījās istenībā, bet viņam pašam sauja tikai zaudētās mīlības sēvītes fotoattēls.

Viens no galvenajiem stāsta varoņiem ir mehāniķis Ozoliņš — jaunais tēvs. Taču viņa ārtienī, kā arī garīgo portretu E. Vilks dzīlāk nav atsedzis. Autors gan diezgan asprātīgi iesāk to

raksturot: «Viņa seja šķīta apmulsusi un tāda kā valcājosā, izbrīna pilna», taču visumā par šo pašu galveno stāsta varoni negūstam pietiekamu priekšstatu. Viņa raksturs ir un paliek mīlglaiss. Te ir vēl viens tēls — pats šī stāsta stāstītājs — kapteinis Bumbieris. Tas visur darbojas un runā līdz, caur viņu apzīpas prizmu autors liek skatīt visus notikumus — un tomēr pats Bumbieris lafētājam kā raksturs neatklājas. Nav šim tēlam pietiekamu individuālu lezmju, lasītājs to sajūt kā leklidus šū... Kapteinis Bumbieris tikai dažās vietās pasaka šo to nozīmīgu, bet visumā viņš ir tikai rupors, ar kuru runā pats autors.

E. Vilka stāstījumā daudz rotājīga humora, kas visam darbam piešķir dzīvumu, emocionālitāti, krāsainību. Jau pirmā lappuse, kur parādās Varapoga, izraisa jautru smīnu. Varam norādīt arī uz tralmeistara asprātīgo stāstījumu, kurā nav samākslotu fražu, bet dzirkstošais humors ir dabīgs, konkrētās detaļās ietverts. Bērni, gaidāmi, kad aizmigs galis, aizsnauzas pašī, — tas ir ļoti izteiksmīgi. Tomēr pieņemams iespraustais stāstījums, tāpat kā daži citi anekdoti, labi neledēras sacerējuma kompozīcijā. Šādas pašas par sevi gan izteiksmīgas novirzes papildinā kā spoži krāsu plankumi, bet maz kalpo stāsta idejas izloisšanai, nav mākslinieciski sakausēti ar galveno sižeta līniju. Vīspār stāsta nav stingras koncentrētības, ko liecina daudzle eptzodākie notikumi, kas nav pilnīgi sakausēti ar galveno sižeta līniju. Jācer, ka E. Vilks turpmāk vairāk vēribas veltīs tieši izteiksmes koncentrācijai, kompozīcijai un sižetam, kas nepieciešami, lai šis stāsta žanrā saeniegtu īstu meistariību.

Evalda Vilka stāsts «Cilvēks piedzimis» ir viens no labākajiem stāstiem, kas pēdējā laikā parādījušies mūsu periodikā. Tajā redzams, cik valdzinoši kļūst sacerējums, ja autors drosmīgi izmanto konkrēto mūsu skaistās un daudzpusīgās dzīves materiālu.

Augusts Strauss

JAUNĀS RUMANIJAS KULTURA

Pirms deviņiem gadiem slavenā Padomju Armija atbrīvoja mūs no fašisma jūga un pacēla vīrus mūsu zemes brīvības karogu. Rumaņu tautai bija dota iespēja pašai lemt savu likteni.

Rumanijas strādnieku šķira savienībā ar darba zemniecību Rumanijas Strādnieku partijas vadībā izcīnījusi varu valstī. Jau guvusi milzīgus panākumus visās saimnieciskās un kultūras celtniecības nozarēs.

Buržuaziski muļķnieciskā iekārta atstāja bēdīgu mantojumu: valsts bija dziļā ekonomiska un kultūras pagrimuma stāvoklī. Pēc oficiālās statistikas datiem, visā valstī 1930. gadā pieaugušo iedzīvotāju vidū bija vairāk nekā 4 miljoni analfabetu.

Tagad visā valstī pilsētās un ciematos darbojas analfabetisma likvidācijas kursi. Valsts ievēdusi obligātu bezmaksas pamatizglītību visiem skolas vecuma bērniem.

Izdarot tautas izglītības reformu 1948. gadā, tika izmantota padomju skolas pieredze. Jaunajā Rumanijā darbaļaužu dēli un meitas ieguva iespēju mācīties.

Interesanti ierasties viesos pie Klužas apgabala Somešeņas sādžas zemnieka Lesaja. Viņš, tāpat kā daudzi citi, agrāk bija trūcīgs bezzemnieks un strādāja no rīta līdz naktij, ar grūtībām nopelnīdams sev iztikai. Vislabāk viesoties pie viņa vasarā, kad tēva māja brīvdienās pulcējas viņa bērni. Vecākais dēls mācās Klužas mehaniskajā institūtā, viņa brālis nesen nobeidza tirdzniecības kooperatīvo vidusskolu, trešais drīz pabeigs desmitgadīgo skolu, bet visjaunākais apmeklē pamatskolu. Zemnieka Lesaja bērnu priekšā, tāpat kā visu mūsu zemes darbaļaužu bērnu priekšā, plašs ceļš uz nākotni.

Pie mums tagad tiek gatavoti jaunās inteliģences kadri no darba tautas, kura bezzala uzticīga socialisma celtniecībai.

Jaunais Aurels Feštile no Maramurešas — pagātnē nabadzīga un atpalikušā kalnu apgabala, — vecajā Rumanijā bija kalps un gani kalnos budzāltas. Pēc mūsu zemes atbrīvošanas Aurels kļuva par mācītāju. Viņš sāka ar šķēpi, bet pēc dažiem gadiem nobeidza pedagogisko skolu un kļuva par skolotāju. Tās, kam gadījies tagad uzturēties Maramurešā, var sastapt Augtušas rajona tautas padomes mācību nodaļas vadītāju, bijušo analfabetu ganu Aurelu Feštile.

Ceļš uz zināšanām pavērts visiem Rumanijas darbaļaudim. Socialistiskā Darba Varonis virpotājs Nikolajs Vasu tagad gatavojas kļūt par inženieri. Strādnieks elektrīķis Botins Vasile mācās elektrotehniskajā fakultatē. Bijušais strādnieks metalurģis Vasile Diku tagad ir inženieris. Viņš strādā Stajina pilsētas traktoru rūpnīcā.

Tautas demokrātijas iekārta nodrošina tiesību uz izglītību visām Rumanijā dzīvojošajām nacionālajām minoritātēm. Līdztekus skolām ar rumaņu mācību valodu valstī ir 3300 skolu, kurās mācības notiek nacionālo minoritāšu valodās. Klužas un Tingu-Murešas universitātēs daudzās fakultātēs māca ungāru valodā.

Kvalificētus strādniekus jaunajai socialistiskajai rūpniecībai gatavo darba rezervju skolas. Tajās mācās vairāk nekā 90.000 cilvēku. Līdz piecgades beigām šīs skolas nobeigs 140.000 jauno strādnieku.

Vecajā Rumanijā buržuazija un muļķnieki visiem spēkiem aizkavēja nacionālās kultūras attīstību. Buržuaziskā inteliģence sludināja kosmopolitisma, idealisma un formalisma idejas. Bijušās valdošās šķiras Rumanija ap-

Dans Dešliu, rakstnieks, Rumanijas Tautas Republikas Valsts premijas laureāts

spieda tautas radošās spējas. Tās apgalvoja, ka kultura ir «izredzēto» īpašums, ka mazai tautai jāvelkas rietumu kultūrai astē.

Mūsu modernās zinātnes, tehnikas un mākslas sasniegumi apgāz šo sapuvušo «teoriju».

Partijas un valdības gādībā, padomju zinātnes revolucionāro iekarojumu iedvesmoti, mūsu zinātnieki veltī savus radošos spēkus kalpošanai tautai.

Valsts premiju piešķiršana akademiķim E. Karafolli, profesoram K. Jakobam, akademiķim H. Hartolomejam un citiem monogrāfiju un augstskolu mācības grāmatu autoriem liecina par mūsu zinātnieku sekmīgu darbu fizikas-matematikas zinātnēs, medicīnā un ķīmijā.

Tautas saimniecības intereses prasa tehnikas zinātņu tālāku attīstību. Ļoti nozīmīgi, ka premijas piešķirtas par ievērojamu skaitu vērtīgu darbu tehnikā.

Nekad agrāk mūsu zemē nevarēja atrisināt tik sarežģītus tehniskus uzdevumus kā, piemēram, seriālvēlā ražot darba mašīnas «Viktoria 250», kurām liela nozīme mašīnbūvēs rūpniecībā, vai Georgiu-Deža vārdā nosauktās termiskās elektrocentrālās celtniecībā. Doičestā — vienas no lielākajām celtnēm, kas paredzētas valsts elektrifikācijas plānā. Par šiem sasniegumiem saņēma premiju inženieri, meistari un strādnieki novatori. Ta zinātnes saites ar ražošanu dod lieliskus augļus.

Mūsu zinātnes attīstību sekmē kritikas izraisīšana zinātnieku vidū.

Pagājušā gada vasarā Rumanijas Tautas Republikas Akademijas noorganizētā rumaņu valodas vārdnīcas apspriešana, kā arī 1953. gada janvārī notikušā vēsturnieku apspriede liecināja, ka daži specialisti vēl pielieto vecās metodes, savos darbos propagandē kaitīgas idejas, stingri necīnās pret reakcionārām teorijām. Rumaņu zinātnes redzamākie pārstāvi, kas runāja diskusijā, atmākoja visus tos, kuri atradās nepareizās pozīcijās.

Īpaša nozīme kultūras darbiniekiem ir PSKP XIX kongresa lēmumiem, kuri apgalvoja tālāko ceļu uz priekšu, uz jaunu panākumu sasniegšanu.

Sā gada pavasarī Rakstnieku savienība sarīkoja daļlīdztarības problemām veltītu apspriedi. Atzīmējuši nopietnus trūkumus mūsu dzejnieku, rakstnieku un kritiķu radošajā darbā, runātāji norādīja mūsu rakstnieku pamatuzdevumus: attēlot tautas — diēnās socialisma celtniecības lietas galvenā varoņa — dzīvi un cīņu visā tās bagātībā, radīt tādas mākslas tēlus, kuri iemiesotu jaunās Rumanijas celtnieku labākās, progresīvākās iezīmes. Jāatmasko tautas lenaīdnieki, jāparāda mūsu dzimtenes rītdienas brīnišķīgā perspektīva.

Pielietodami visprogresīvāko radošo metodi — socialistiskā realisma metodi, izmantojami visu vērtīgo mūsu klasiku mantojumā, kā arī ievērojamā padomju literatūras un mākslas milzīgo pieredzi, mūsu rakstnieki, kompozīti, mākslinieki guvusi ievērojamus panākumus.

Arvien vairāk un vairāk talantu nāk no jaunatnes vidus. 1950.—1951. gadā Valsts premijas piešķirtas par tādām jauno autoru lieliem darbiem kā Petru Dimitriu romāns «Ceļš bez pēdēm», George Kovača romāns «Ar nagiem un zobiem», Eudžena Frunze

dzejoļu krājums «Slavenās dienas», kas veltīts tautas dzīves un darba aktuāliem tematiem.

Mūsu komponisti pēdējos gados daudz uzmanības veltījuši tādām muzikas žanriem kā oratorija, kantāte, masu dziesma, operete utt. Valsts premijas piešķirtas par šādiem lieliem popularitāti iemantojušiem muzikas darbiem: Jona Kiresku «Miera piekritēju dziesma», Mateja Sokora dziesmu «Ausma» un simfonisko poēmu «Māte», Jona Dumitresku oratoriju «Tudors Vladimiresku», Konstantina Palade simfonisko balādi par George Dežu, Sabina Dregoja simfonisko svitu «Tautas svētki», Filaretu Barbu opereti «Anna Lugožina» un citiem.

Rumaņu tēlotāja māksla kļuvusi bagātāka tematiski, un audzis tās mākslinieciskais līmenis. Lielu panākumi ir Valsts 1952. gada tēlotājas mākslas izstādei, kura liecina par cēlās miera aizsardzības un socialisma celtniecības lietas iedvesmoto mākslinieku — gleznotāju, tēlnieku, grafiķu radošo augsmi. K. Baraski, D. Demu, G. Saru, S. Barabaša, Z. Steriade, L. Makavejs, E. Taru un citi radījuši vērtīgus darbus tēlniecībā, glezniecībā, ilustrācijās, karikatūrā, plakātā.

Mūsu vēl ļoti jaunā kinematogrāfija arī gūst ievērojamus panākumus. Starptautiskajā kinofestivālā Karlovi Varos filmā «Mitija Kokors» — ceturta rumaņu pilnmetražas mākslas filma — saņēma «Cīņas par sociālo progresu» premiju. Mūsu tauta gaida no rumaņu kinematogrāfijas augstvērtīgas filmas, kuras apmierinātu tās pastāvīgi augošās kultūras prasības.

Nesen notikušajā visas Rumanijas teatru darbinieku apspriedē tika atzīmēti teatra mākslā gūtie panākumi. Teatru repertuārs papildināts ar pašu zemes autoru lugām. So lugu skaits ir Lučijas Demetrius «Mūsu dienu laidi», Cezara Petresku un Michaila Novikova «Taurētāja pēcteči», Mirči Stefanescu «Matejs Millo», Tudora Soimaru «Veikalnieki» un citas.

Varenās miera un tautu draudzības tēksmes virzīta, mūsu tautas demokrātijas valsts dod iespēju Rumanijas darbaļaudim iepazīties ar citu zemju kultūras un mākslas sasniegumiem.

Pie mums dzīļi cieni un mīļi padomju literatūra un māksla, kā arī tautas demokrātijas zemju literatūra un māksla. Padomju rakstnieku un mākslinieku radītie tēli ir iedvesmojuši piemēri dzīvē un darbā mūsu darbaļaudim, kas ceļ socialismu. Cik populāra mūsu zemē ir padomju literatūra, var spriest kaut vai no šāda fakta: viena ciema zemnieki nosauca savu kolektīvo saimniecību par «Pļesumu» pēc Michaila Solochova romāna.

Rumanijas Tautas Republikas darbaļaudis, proletariskā internacionālisma gara pārpemti, kā viņus dienu dienu audzina mūsu Strādnieku partija, augstu vērtē to mūsdienu kapitalistisko valstu literatūras un mākslas darbus, kuri aicina uz mieru un cīņu par tautu brīvību. Bet dažu pasaules literatūras klasiku, tādu kā Sekspirs, Balzaks, Dikens, darbi mūsu zemē tiek izdoti lielākā eksemplāru skaitā nekā viņu dzimtenē.

Rumanijas Tautas Republikas pilsonis ir cilvēks, kuram raksturīga jauna morālā seja, jaunas intereses un prasības. Viņš kļūst arvien stiprāks nesamierināmā cīņā pret kapitalisma paliekām, cīņā pret buržuaziskās ideoloģijas ietekmi. Šā jaunā cilvēka augstākais mērķis ir socialisma uzvara, tas ir miljonu darbaļaužu laime.

(«Sovetskaja Kultura»)

Viss nav paredzēts

Zemāk ievietotais attēls nesen publicēts Minchenes žurnālā «Revue». Attēlā redzams vācu kareivis amerikāņu parauga formas tērpā. Paraksts zem attēla reklamas garā vēstī: «Viss paredzēts laikus. Formas tērpam pie apkārtības piešķir stingri iestiprinātā plata cilpa. Ar šīs cilpas palīdzību varēs... transportēt tos, kas būs zaudējuši spēju pārvietoties patstāvīgi...»

Cilpa, ko Bonnas revanšisti paredzējuši...

...un cilpa, ko viņi nav paredzējuši. L. Samoilova zīmējums

Makartijs raganu medībās

Senators Makartijs, senāta uzdevumā cīnīdams pret antiamerikaniskās darbības izpaušmi ASV, izņem no apgrozības «aizdomīgās» grāmatas, tai skaitā pasaules literatūras klasiķu darbus, vajā mākslas darbiniekus.

S. Gūtmaņa zīmējums

ŠONEDĒL

Sodien Kultūras un atpūtas parka Brīvības teatrī Dalles teatra viesizrāde — A. Upīša «Apburtais lokss». Sākums plkst. 17.

° Būvstrādnieku klubā, Sarkanarmijas ielā 10-a, Saldus Kultūras nama dramatiskā kolektīva viesizrāde — operete «Kopā ar tevi». Sākums plkst. 20.

31. augustā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sanāksme. Sākums plkst. 19.

° Akademiskajā Dramas teatrī Lēpājas Dramas teatra viesizrāde — A. Upīša «Peldētāja Zuzanna». Sākums plkst. 20.

2. septembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 17.

2. un 3. septembrī Apgabala virsnieku namā Bukarestes starptautiskā festivala laureāta Sibīrijas Krievu tautas dziesmu kora koncerti. Sākums plkst. 20.30.

3. septembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā teatra dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme un mākslas vēsturnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

4. septembrī Akademiskajā Dramas teatrī L. Leonova komedijas «Vienkāršais cilvēks» pirmizrāde Rīgā. Sākums plkst. 20.

5. un 6. septembrī Daugavpils Kultūras namā Sibīrijas Krievu tautas dziesmu kora koncerti.

Premiju piešķiršana Venēcijas kinofestivālā dokumentālajām un bērnu filmām

Venēcijā publicēts IV Starptautiskā dokumentālo un īsfilmu festivāla žūrijas lēmums par premiju piešķiršanu labākajām filmām. Padomju dokumentālajai filmai «Drosmīgo arena» piešķirta premija līdz ar deviņām citu zemju

filmām — Itālijas, Polijas, Ungārijas, Čehoslovākijas, Francijas, Anglijas un Beļģijas. «Lielo premiju» par dokumentālo filmu žūrija piesprieda itāļu filmai «Kristus neapstājās Eholi».

Somu interese par padomju kinofilmām

Biedrības «Somija» un Padomju Savienības Nīlandes apgabala organizācija, sekodama pastāvīgai tradīcijai, atjaunojusi padomju kinofilmu demonstrēšanu pilsētu laukumos un parkos, kā arī lauku apvidos brīvā dabā. Tādi kinoseansi iedzīvotāju vidū ir

ļoti populāri. To mērķis ir iepazīstināt somu tautu ar milzīgo jauncēsmes darbu Padomju Savienībā. Jau izrādītas dokumentālās filmas «Kolchozs» «Rasvet», «Padomju valzīvu mednieki» un citas.

Sajās dienās kādā Helsinku laukumā

demonstrēja dokumentālo filmu par V. I. Lēpina vārdā nosauktā Volgas-Donas kugniecības kanāla celtniecību. Iedzīvotāji ar lielu uzmanību noskatījās šo filmu, kas uzskatāmi rāda padomju tautas mierīgo jauncēsmes darbu.

KLAUSIETIES PA RADIO

Svētdien, 30. augustā, pa viļni 521,7 m: plkst. 15.25 koncerts «Miklas». Plkst. 16.40 literāri muzikāls raidījums jaunatnei «Jau skolas mūs gaida». Plkst. 19.45 koncerts, veltīts ogļračiēm. Plkst. 21.35 literārs raidījums T. Tesas stāsts «Pirms a'klāšanas». Plkst. 21.50 radioapkalps «Pa Rīgas teatriem un koncertzālēm».

Pirmdien, 31. augustā, pa viļni 521,7 m: plkst. 20.00 LPSR Valsts kora koncerts. Plkst. 21.20 literārs raidījums no cikla «Krievu literatūras klasika». I. Turgeņeva romāna «Muļķnieku ligzda» fragments. Pa viļni 222,4 m: plkst. 20.00 literārs raidījums. Ukrainu rakstnieka I. Franko stāsta «Borislaļa smejas» fragments.

Otrdien, 1. septembrī, pa viļni 521,7 m: plkst. 12.30 studentu dziesmas. Plkst. 20.10 simfoniskā koncerta I daļa. Programā Grīga un Sibeliusa skandarbī. Plkst. 21.20 simfoniskā koncerta II daļa. Programā LPSR Valsts konservatorijas absolventu skandarbī. Plkst. 22.30 literāri muzikāli raidījums «Mēs — miera ļaudis».

Trešdien, 2. septembrī, pa viļni 521,7 m: plkst. 19.45 Prokofjeva VII simfonija. Pa viļni

222,4 m: plkst. 19.30 literārs raidījums V. Bērces romāna «Mēs — darba rīķi» fragments. Plkst. 19.55 Verdi operas «Aīda» translācija no LPSR Valsts operas un baleta teatra.

Ceturtdien, 3. septembrī, pa viļni 521,7 m: plkst. 20.40 muzikāli izglītojošā pārraide. Mūsdienu opera «Galka». Plkst. 22.45 literārs raidījums, veltīts I. Turgeņeva atcerai, «Mednieka piezīmes».

Piektdien, 4. septembrī, pa viļni 521,7 m: plkst. 19.50 simfoniskā koncerta I daļa. Plkst. 21.20 simfoniskā koncerta II daļa. Plkst. 22.45 literārs raidījums krievu valodā. Padomju Latvijas dzejnieku dzejoļi. Plkst. 23.30 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu. Pa viļni 222,4 m: plkst. 20.00 literārs raidījums. Filoloģijas zinātņu kandidāta Saburova raksts «L. Tolstoja romāns «Karš un miers»».

Sestdien, 5. septembrī, pa viļni 521,7 m: plkst. 20.20 literārs raidījums L. Tolstoja romāna «Anna Kāreņina» radiomontaža. Pa viļni 222,4 m: plkst. 19.30 latviešu tautas dziesmas un dejas.